

I TY MOŻESZ ZROZUMIEĆ BIBLIĘ!

***Nadzieja w trudnych
czasach — ostatnia
kurtyna: Apokalipsa***

BOB UTLEY
PROFESOR HERMENEUTYKI
(INTERPRETACJI BIBLI)

*SERIA KOMENTARZY DO BIBLI
W FORMIE PRZEWODNIKA DO
SAMODZIELNEGO STUDIOWANIA
NOWY TESTAMENT, TOM 12*

MARSHALL, TEXAS: BIBLE LESSONS INTERNATIONAL
1998 (WERSJA 2007, 2011)

SPIS TREŚCI

Od autora: w jaki sposób te komentarze mogą ci pomóc?	v
Przewodnik do czytania Biblii: osobiste poszukiwanie weryfikowalnej prawdy	vii
Wykaz skrótów zastosowanych w niniejszym komentarzu	xv

Komentarz:

Kluczowy artykuł wstępny (Dlaczego chrześcijanie mają tak wiele dogmatycznych interpretacji Apokalipsy?)	1
Wprowadzenie do prorocत्व starotestamentowych	6
Wprowadzenie do Apokalipsy	10
Apokalipsa 1	17
Apokalipsa 2 - 3	39
Apokalipsa 4 - 5	71
Apokalipsa 6 - 7	84
Apokalipsa 8 - 9	96
Apokalipsa 10 - 11	104
Apokalipsa 12 - 14	119
Apokalipsa 15 - 16	144
Apokalipsa 17 - 18	157
Apokalipsa 19	166
Apokalipsa 20	180
Apokalipsa 21 - 22	188
Aneks 1: Krótkie omówienie greckich terminów gramatycznych	202
Aneks 2: Krytyka tekstu	209
Aneks 3: Słowniczek	212
Aneks 4: Oświadczenie natury doktrynalnej	219
Aneks 5: Wykres poglądów millennialnych	220
Wiersz o Apokalipsie	223

TEMATY SPECJALNE W APOKALIPSIE

Mesjasz, 1:1.....	18
Bliski powrót, 1:3.....	19
Symboliczne liczby w Biblii, 1:4.....	21
Kościół (<i>Ekklesia</i>), 1:4.....	22
Siedem Duchów, 1:4.....	23
Pierworodny, 1:5.....	23
<i>Kerygma</i> wczesnego kościoła, 1:5.....	24
Chrześcijaństwo jest zbiorowe, 1:6.....	25
Na wieki (greckie idiomy), 1:6.....	25
Na wieki (<i>'olam</i>), 1:6.....	25
Amen, 1:6.....	27
Nadejście z obłokami, 1:7.....	28
Obrzędy żałobne, 1:7.....	29
Imiona Boże, 1:8.....	29
Królestwo Boże, 1:9.....	32
Rogi używane w Izraelu, 1:10.....	33
Gdzie są zmarli?, 1:18.....	36
Opisywanie Boga w ludzkich kategoriach (antropomorficzne słownictwo), 2:1.....	43
Znać, 2:2.....	45
Wytrwałość/trwanie, 2:2.....	45
Greckie określenia na "testowanie", 2:2.....	47
Ucisk, 2:9.....	49
Poziomy nagród i kar, 2:10.....	51
Imię Pana, 2:13.....	53
Wiara, 2:13.....	53
Izrael (imię), 2:14.....	55
Syn Boży, 2:18.....	56
Kobiety w Biblii, 2:20.....	57
Serce, 2:23.....	60
Wyznanie, 3:5.....	62
Stosowanie "drzwi" w NT, 3:7.....	63
<i>Archē</i> , 3:14.....	66
Bogactwo, 3:17.....	67
Ewangelikalna tendencyjność Boga, 4:1.....	72
Niebo, 4:1.....	73
Starszy, 4:4.....	75
<i>Cherubim</i> , 4:6.....	75

Święci, 5:8.....	79
Okup/Odkupić, 5:9.....	80
Królowanie w Królestwie Bożym, 5:10.....	82
Monety znajdujące się w obiegu w Palestynie za czasów Jezusa, 6:6.....	86
Pieczęć, 7:2.....	91
Liczba dwanaście, 7:4.....	92
Tajemnica, 10:7.....	107
Proroctwa ST, 10:7.....	108
Czterdzieści dwa miesiące, 11:2.....	112
Duch w Biblii, 11:11.....	114
Ten dzień, 11:18.....	117
Szatan, 12:3.....	122
Walka na niebie, 12:7.....	124
Osobowe zło, 12:9.....	125
Powrót Jezusa w każdej chwili vs. jeszcze nie (paradoks NT), 12:12.....	127
Chrześcijanin a władze, Wprowadzenie do rozdziału 13.....	129
Niewinny, nieskalany, 14:5.....	137
Godzina, 14:7.....	139
Alkohol i alkoholizm.....	140
Chwała, 15:8.....	148
Nowotestamentowe proroctwa, 16:6.....	149
Ogień, 16:8.....	151
Demon (duch nieczysty), 16:13.....	153
Określenia drugiego przyjscia, 16:14.....	154
Niszczyć, rujnować, psuć (<i>ftheirō</i>), 19:2.....	167
Wierzyć, zaufanie, wiara i wierność w ST, 19:4.....	168
Prawda (koncepcja) w pismach Jana, 19:11.....	173
Prawdziwy (termin) w pismach Jana, 19:11.....	174
Sprawiedliwość, 19:11.....	175
Tło terminu <i>Logos</i> , 19:13.....	177
Jezus Nazarejczyk, 22:16.....	198
Trójca, 22:17.....	199
<i>Maranatha</i> , 22:20.....	201

OD AUTORA: W JAKI SPOSÓB TE KOMENTARZE MOGĄ CI COMÓC?

Interpretacja Biblii jest racjonalnym i duchowym procesem zmierzającym do zrozumienia tego, co miał na myśli starożytny autor natchniony, w taki sposób, aby przesłanie od Boga mogło być pojęte i zastosowane w naszych czasach.

Duchowy wymiar tego procesu jest trudny do zdefiniowania. Z pewnością zawiera w sobie pozostawienie miejsca na Boże działanie i otwartość na Bożą łaskę. Musi zaistnieć głód:

(1) Boga, (2) poznania Boga oraz (3) służenia Bogu. Proces ten obejmuje modlitwę, wyznawanie grzechów oraz gotowość do zmiany stylu życia. Duch Boży pełni zasadniczą rolę w procesie interpretacji, ale to, dlaczego gorliwi, pobożni chrześcijanie rozumieją Biblię na różne sposoby, pozostaje zagadką.

Łatwiej ująć racjonalną stronę tego procesu. Powinniśmy konsekwentnie i rzetelnie podążać za tekstem i nie pozwalać, aby nasze osobiste i wyznaniowe uprzedzenia wpływały na to, jak go rozumiemy. Wszyscy jesteśmy uwarunkowani historycznie. Nikt z nas nie jest obiektywnym i neutralnym interpretatorem Biblii. Niniejszy komentarz przedstawia starannie opracowany racjonalny proces, obejmujący trzy zasady interpretacji. Są one skonstruowane w taki sposób, aby pomóc nam przezwyciężyć nasze uprzedzenia.

Pierwszą zasadą jest odnotowanie tła historycznego, w którym została napisana dana księga Biblii, oraz szczególnych okoliczności historycznych warunkujących jej powstanie. Pierwotny autor miał jakiś zamiar, jakąś wiadomość do przekazania. Tekst nie może oznaczać dla nas czegoś, czego nie oznaczał dla pierwotnego, starożytnego, natchnionego autora. To jego zamiar – a nie nasza historyczna, emocjonalna, kulturowa, osobista lub wyznaniowa potrzeba – jest tutaj kluczowy. Zastosowanie nieodłącznie towarzyszy interpretacji, ale musi być ono poprzedzone właściwym odczytaniem tekstu. Należy kłaść nacisk na to, że biblijny tekst ma jedno i tylko jedno znaczenie. Znaczenie to jest tym, co chciał przekazać ludziom w swoich czasach pierwotny autor biblijny, kierowany natchnieniem Ducha. To jedno znaczenie może jednak mieć wiele zastosowań dla różnych kultur i sytuacji. Zastosowania te muszą być połączone z zasadniczą prawdą przekazaną przez pierwotnego autora. Dlatego też niniejszy komentarz został zaprojektowany w ten sposób, że każdą księgę Biblii poprzedza wprowadzenie.

Druga zasada polega na wyodrębnianiu całości literackich. Każda księga Biblii jest jednolitym dokumentem. Interpretatorzy nie mają prawa uwydatniać jednych aspektów przekazywanej prawdy poprzez eliminację innych. Dlatego też powinniśmy spróbować zrozumieć zamiar całej księgi zanim zabierzemy się za interpretację poszczególnych całości literackich. Indywidualne części – rozdziały, paragrafy i wersety – nie mogą oznaczać czegoś, czego nie obejmuje zamiar danej całości. W interpretacji należy zaczynać od dedukcyjnego podejścia w stosunku do całości, przechodząc do podejścia indukcyjnego wobec poszczególnych jej części. Z tego powodu niniejszy komentarz zaprojektowany jest w taki sposób, aby pomóc osobie studiującej przeanalizować strukturę całości literackich w akapitach. Akapity, podobnie jak rozdziały, nie są wynikiem natchnienia, pomagają nam jednak identyfikować poszczególne myśli.

Interpretacja na poziomie akapitu – a nie zdania, członu, frazy czy słowa – jest kluczem do śledzenia znaczenia zamierzonego przez pierwotnego autora. Dany akapit dotyczy jednej kwestii, często nazywanej tematem lub zdaniem tematycznym. Każde słowo, fraza, człon i zdanie w danym akapicie odnosi się w jakiś sposób do tego głównego tematu, Uściślając go, poszerzając, wyjaśniając i/lub kwestionując. Prawdziwym kluczem do właściwej interpretacji jest śledzenie zamysłu pierwotnego autora akapit za akapitem, poprzez poszczególne całości literackie tworzące daną księgę Biblii. Niniejszy przewodnik został opracowany po to, aby pomóc osobie studiującej Pismo Święte interpretować tekst poprzez porównywanie współczesnych tłumaczeń Biblii. Ze względu na zastosowanie różnych teorii tłumaczenia wybrane zostały do tego celu niniejsze przekłady:

1. Najbardziej dosłownym tłumaczeniem Pisma Świętego na język polski jest interlinearny Grecko-polski Nowy Testament i Hebrajsko-polski Stary Testament (GPNT/HPST) wydane nakładem Oficyny Wydawniczej Vocatio.
2. Wydana przez Księgarnię Świętego Wojciecha Biblia Poznańska (BP) także cechuje się dużą wiernością wobec tekstu źródłowego (tłumaczenie „słowo w słowo”).
3. Biblia Tysiąclecia (BT), wydanie czwarte – tłumaczenie oparte o zasadę dynamicznej ekwiwalencji wydane przez Pallotinum.
4. Biblia Warszawska (BW) – opracowana w oparciu o podobne założenia co BT z inicjatywy Brytyjskiego i Zagranicznego Towarzystwa Biblijnego w Warszawie.
5. Biblia Warszawsko-Praska (BWP) przełożona przez ks. bp. Kazimierza Romaniuka uznawana jest za tłumaczenie na pograniczu dynamicznej ekwiwalencji oraz parafrazy.
6. Na pograniczu przekładu dynamicznego i parafrazy znajduje się także Nowe Przymierze i Psalmi (PL) przygotowane przez Ewangeliczny Instytut Biblijny. Jest to próba przełożenia Biblii w taki sposób, aby współczesny polskojęzyczny odbiorca mógł zrozumieć znaczenie tekstu greckiego.

Trzecia zasada to czytanie Biblii w różnych tłumaczeniach w celu uchwycenia jak najszerszego znaczenia (pola

semantycznego) słów i fraz biblijnych. Bardzo często greckie słowa lub frazy mogą być rozumiane na kilka różnych sposobów. Różne tłumaczenia ukazują nam te możliwości i pomagają określić oraz zrozumieć warianty greckich rękopisów. Nie ma to wpływu na doktrynę, jest natomiast pomocne w próbach dotarcia do oryginalnego tekstu napisanego przez natchnionego starożytnego autora.

Niniejszy komentarz proponuje osobie studiującej Biblię szybki sposób sprawdzenia swoich interpretacji. Nie narzuca on ostatecznych interpretacji – ma raczej na celu informowanie i pobudzanie do myślenia. Często inne możliwości interpretacyjne pomagają nam uwolnić się od zbyt wąskiej, dogmatycznej i wyznaniowej postawy. Osoby interpretujące Pismo Święte powinny wyposażać się w większy zakres opcji interpretatorskich, aby uświadomić sobie, jak niejasny może być starożytny tekst. Szokujące jest, że chrześcijanie, którzy twierdzą, że Biblia jest dla nich źródłem prawdy, nie zgadzają się w tak wielu kwestiach dotyczących znaczenia tekstu biblijnego.

Czwarta zasada to zwrócenie uwagi na rodzaj literacki. Pierwotni, natchnieni autorzy zapisywali swoje przesłanie w różnych formach (np. narracji historycznej, dramatu historycznego, poezji, prorocstwa, ewangelii [przypowieści], listu, literatury apokaliptycznej). Do ich interpretacji stosowane są określone metody (zob. Gordon Fee i Doug Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]* lub Robert Stein, *Playing by the Rules [Przestrzeganie zasad gry]*).

Niniejszy komentarz proponuje osobie studiującej Biblię szybki sposób sprawdzenia swoich interpretacji. Nie narzuca on ostatecznych interpretacji – ma raczej na celu informowanie i pobudzanie do myślenia. Często inne możliwości interpretacyjne pomagają nam uwolnić się od zbyt wąskiej, dogmatycznej i wyznaniowej postawy. Osoby interpretujące Pismo Święte powinny wyposażać się w większy zakres opcji interpretatorskich, aby uświadomić sobie, jak niejasny może być starożytny tekst. Szokujące jest, że chrześcijanie, którzy twierdzą, że Biblia jest dla nich źródłem prawdy, nie zgadzają się w tak wielu kwestiach dotyczących znaczenia tekstu biblijnego.

Wymienione wyżej zasady pomogły mi przezwyciężyć wiele spośród moich uwarunkowań historycznych poprzez zmuszenie mnie do zmagania ze starożytnym tekstem. Mam nadzieję, że będzie to również błogosławieństwem dla ciebie.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27 czerwca 1996

PRZEWODNIK DO CZYTANIA BIBLI: OSOBISTE POSZUKIWANIE WERYFIKOWALNEJ PRAWDY

Czy da się poznać prawdę? Gdzie ją można znaleźć? Czy możemy ją logicznie zweryfikować? Czy istnieje jakiś ostateczny autorytet? Czy są jakieś absoluty, które mogłyby pokierować naszym życiem i światem? Czy życie ma sens? Dlaczego istniejemy? Dokąd zmierzamy? Te pytania – kwestie, nad którymi zastanawiają się wszyscy rozumni ludzie – towarzyszą ludzkiemu intelektowi od zarania dziejów (Koh 1:13-18; 3:9-11). Pamiętam moje osobiste poszukiwanie czegoś, wokół czego mógłbym zbudować swoje życie. Uwierzyłem w Chrystusa w młodym wieku, opierając się głównie na świadectwie życia moich bliskich z rodziny. Kiedy dorastałem, pytania dotyczące mnie samego i świata wokół rosy wraz ze mną. Zwykle kulturowe i religijne banały nie nadawały znaczenia doświadczeniom, o których czytałem lub które przeżywałem. Był to dla mnie okres zamętu, poszukiwania, tęsknoty i częstego poczucia beznadziejności pośród nieczułego i surowego świata, w którym żyłem.

Wielu twierdziło, że zna odpowiedzi na te ostateczne pytania, ale po osobistej weryfikacji i refleksji zrozumiałem, że ich twierdzenia były oparte na (1) osobistych filozofiach życiowych, (2) starożytnych mitach, (3) osobistych przeżyciach lub (4) projekcjach psychologicznych. Ja potrzebowałem pewnego stopnia weryfikowalności, jakichś dowodów; racjonalności, na której mógłbym oprzeć swój światopogląd; czegoś, wokół którego mógłbym zbudować swoje życie; powodu, dla którego mógłbym żyć.

Odnalazłem to wszystko studiując Biblię. Zacząłem szukać dowodów na jej wiarygodność i odnalazłem je w (1) jej niezawodności historycznej potwierdzonej przez archeologię, (2) trafności prorocत्व Starego Testamentu, (3) spójności biblijnego przesłania na przestrzeni szesnastu stuleci jej powstawania oraz (4) osobistych świadectwach ludzi, których życie zostało trwale zmienione przez kontakt z Biblią. Chrześcijaństwo jako jednolity system wierzeń i przekonań jest w stanie odpowiedzieć na trudne życiowe pytania ludzkości. Dostarczyło mi to nie tylko racjonalnych ram pojęciowych – empiryczny aspekt biblijnej wiary przyniósł mi emocjonalną radość i równowagę.

Myślałem, że odnalazłem coś, wokół czego będę mógł zbudować swoje życie: Chrystusa, którego poznałem na kartach Pisma Świętego. Było to silne doświadczenie i wielka ulga emocjonalna. Jednak do tej pory pamiętam szok i ból, które odczułem, kiedy zaczęło do mnie docierać, jak wiele różnych interpretacji Biblii jest propagowanych – czasem nawet w obrębie tego samego kościoła lub szkoły myśli. Rozpoznanie natchnienia i wiarygodności Biblii nie było końcem, lecz początkiem mojej podróży. W jaki sposób weryfikować i odrzucać różnorodne lub sprzeczne interpretacje wielu trudnych fragmentów Pisma, rozpowszechniane przez ludzi, którzy równocześnie twierdzą, że Biblia jest wiarygodnym autorytetem?

To zadanie stało się moim życiowym celem i pielgrzymką wiary. Wiedziałem, że moja wiara w Chrystusa przyniosła mi ogromną radość i pokój. Mój umysł tęsknił za absolutem pośród (1) relatywizmu kultury, w której żyłem (postmodernizmu): (2) dogmatyzmu sprzecznych systemów religijnych (religii świata), jak również (3) arogancji wyznaniowej. Byłem zaskoczony, kiedy w poszukiwaniu właściwego podejścia do interpretacji starożytnej literatury natknąłem się na swoje własne uprzedzenia: historyczne, kulturowe, wyznaniowe i wynikające z życiowych doświadczeń. Często czytałem Biblię tylko po to, aby umocnić swoje własne przekonania. Używałem jej jako źródła dogmatów, którymi atakowałem innych, zasłaniając w ten sposób swoją własną niepewność i braki. Uświadomienie sobie tego było dla mnie bardzo bolesne!

Chociaż nigdy nie osiągnę całkowitego obiektywizmu, mogę jednak stawać się lepszym czytelnikiem Biblii. Mogę minimalizować swoje uprzedzenia rozpoznając je i przyjmując do wiadomości ich istnienie. Nie jestem jeszcze od nich wolny, ale stawiałem czoła swoim słabościom. To właśnie osoba interpretatora jest często największym wrogiem właściwego odczytywania Biblii!

Pozwól, że pokażę ci niektóre z moich założeń, na których opieram się podczas studiowania Biblii, tak abyś ty – czytelnik – mógł je przeanalizować razem ze mną:

I. Założenia wstępne

- A. Wierzę, że Biblia jest jedynym natchnionym objawieniem się jedynego prawdziwego Boga. Dlatego też należy ją interpretować w świetle zamysłu pierwotnego boskiego autora (Ducha Świętego), działającego poprzez pisarza – człowieka żyjącego w kontekście konkretnych uwarunkowań historycznych.
- B. Wierzę, że Biblia została napisana dla zwykłego człowieka – dla wszystkich ludzi! Bóg dostosował się do nas, aby mówić do nas w sposób dla nas zrozumiały w kontekście historycznym i kulturowym. On nie ukrywa prawdy – chce, abyśmy ją rozumieli! Dlatego Jego słowa muszą być interpretowane w świetle tamtych czasów, nie naszych. Biblia nie powinna oznaczać dla nas tego, czego nie znaczyła dla swoich pierwszych czytelników lub słuchaczy. Jest ona zrozumiała dla przeciętnego ludzkiego umysłu i zastosowane są w niej zwyczajne ludzkie formy i techniki komunikacji.
- C. Wierzę, że Biblia posiada jednolite przesłanie i cel. Nie przeczy sama sobie, mimo że zawiera trudne i

paradoksalne fragmenty. Dlatego też najlepszym interpretatorem Biblii jest ona sama.

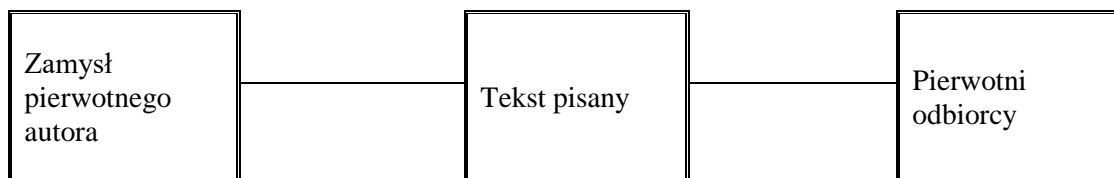
- D. Wierzę, że każdy fragment Biblii (wyluczając proroctwa) posiada jedno i tylko jedno znaczenie oparte o zamysł pierwotnego natchnionego autora. Chociaż nie możemy być nigdy w stu procentach pewni, że znamy zamysł pierwotnego autora, istnieje jednak wiele wskazówek, które mogą nas na niego naprowadzić:
1. rodzaj (gatunek) literacki wybrany do przekazania przesłania,
 2. tło historyczne i/lub określone okoliczności, które przyczyniły się do napisania danej księgi,
 3. kontekst literacki całej księgi oraz każdej całości literackiej,
 4. powiązanie konstrukcji tekstowej całości literackich z ogólnym przesłaniem księgi,
 5. swoiste środki gramatyczne użyte do przekazania wiadomości,
 6. dobór słów,
 7. fragmenty paralelne.

Studiowanie danego fragmentu tekstu obejmuje przyjrzenie się każdemu z tych obszarów. Zanim wyjaśnię moją metodologię czytania Biblii, pozwolę sobie wymienić niektóre stosowane w dzisiejszych czasach niewłaściwe metody, które pociągnęły za sobą tak ogromną różnorodność interpretacji i w związku z tym powinniśmy się ich wystrzeżać.

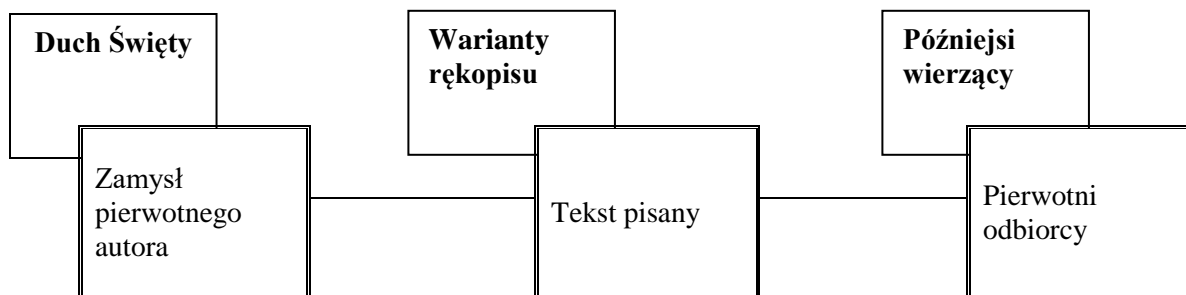
II. Niewłaściwe metody interpretacji

- A. Ignorowanie całego literackiego kontekstu ksiąg Biblii i rozumienie każdego zdania, członu, a nawet poszczególnych słów jako prawdziwych stwierdzeń niezwiązanych z zamysłem autora lub szerszym kontekstem. Jest to często nazywane „dowodzeniem wersetami”.
- B. Ignorowanie tła historycznego ksiąg poprzez zastąpienie go przypuszczalnym tłem historycznym, które ma niewielkie poparcie w samym tekście lub jest go zupełnie pozbawione.
- C. Ignorowanie tła historycznego ksiąg i czytanie ich w sposób, w jaki czyta się poranny dziennik – jakby były adresowane przede wszystkim do poszczególnych współczesnych chrześcijan.
- D. Ignorowanie tła historycznego ksiąg poprzez alegoryzowanie tekstu jako przesłania filozoficznego lub teologicznego zupełnie niepowiązanego z zamysłem pierwotnego autora i tym, co rozumieli pierwsi słuchacze.
- E. Ignorowanie oryginalnego przesłania i zastępowanie go swoim własnym systemem teologicznym, ulubioną doktryną lub współczesnym problemem niepowiązanym z zamysłem powziętym przez pierwotnego autora i przekazany przez niego przesłaniem. To zjawisko często poprzedzone jest wstępnym czytaniem Biblii w celu zbudowania autorytetu mówcy. Jest to często nazywane „odpowiedzią czytającego” (interpretacją typu „co ten tekst oznacza dla mnie”).

Wszelkie pisemne przekazy międzyludzkie zawierają przynajmniej trzy części składowe:

W przeszłości różne techniki czytania Pisma Świętego skupiały się na jednej z tych trzech składowych. Jednak z uwagi na rzeczywistość wyjątkowego natchnienia Biblii należałoby zmodyfikować powyższy diagram:

W rzeczywistości proces interpretacji powinien uwzględniać wszystkie trzy składowe. Moja interpretacja może

na przykład skupiać się na dwóch pierwszych elementach: pierwotnym autorze i tekście. Najprawdopodobniej jest to moja reakcja na zaobserwowane nadużycia: (1) alegoryzowanie lub uduchowianie tekstu, (2) interpretację typu „odpowiedź czytającego” (co ten tekst oznacza dla mnie). Nadużycia mogą wystąpić na każdym etapie analizy. Powinniśmy nieustannie weryfikować to, czym się kierujemy: nasze motywy, uprzedzenia, techniki i zastosowania. W jaki jednak sposób możemy to robić, jeśli nie istnieją granice interpretacji, nie ma żadnych ograniczeń ani kryteriów? Z tego powodu badam zamysł autora i strukturę tekstu, które dostarczają mi pewnych kryteriów ograniczających zakres dopuszczalnych uzasadnionych interpretacji.

Mając na uwadze wymienione wyżej niewłaściwe techniki czytania Pisma Świętego, zadajmy sobie pytanie, jakie słuszne sposoby czytania i interpretowania Biblii zapewnią nam pewien stopień weryfikowalności i konsekwencji.

III. Właściwe metody czytania Biblii

Nie będę w tym miejscu przedstawiał szczegółowych technik interpretacji konkretnych gatunków literackich, omówię natomiast ogólne hermeneutyczne zasady obowiązujące dla wszystkich typów tekstów biblijnych. Jeśli chodzi o interpretowanie różnych gatunków literackich, polecam książkę *How to Read the Bible for All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]* Gordona Fee i Douglasa Stuarta wydaną przez Zondervan.

Moja metodologia początkowo skupia się na czytelniku, dając przestrzeń, aby Duch Święty rozjaśniał mu treść Biblii w ciągu czterech cykli osobistych czytań. Takie podejście stawia Ducha, tekst i czytelnika na pierwszym miejscu, nie spychając ich na drugi plan. Chroni ono również czytelnika od nadmiernego wpływu komentatorów. Słyszałem kiedyś następujące stwierdzenie: „Biblia rzuca dużo światła na komentarze do niej samej”. Cytując tę uwagę, nie chcę umniejszać wartości pomocy dydaktycznych, tylko zaapelować o odpowiedni sposób i czas korzystania z nich.

Musimy być w stanie poprzeć naszą interpretację samym tekstem. Pewnej ograniczonej weryfikacji dostarczyć mogą następujące trzy obszary:

1. Obszar dotyczący dokonanego przez pierwotnego autora wyboru:
 - a. tło historyczne
 - b. kontekst literacki
2. Obszar dotyczący dokonanego przez pierwotnego autora wyboru:
 - a. struktur gramatycznych (składnia)
 - b. użycia współczesnych sobie słów
 - c. rodzaju literackiego
3. Obszar naszego rozumienia:
 - a. istotne fragmenty paralelne
 - b. właściwych związków pomiędzy doktrynami (paradoks).

Musimy też być w stanie podać rozumowanie i logikę stojące za naszymi interpretacjami. Biblia jest naszym jedynym źródłem wiary i praktyki. Niestety chrześcijanie często nie zgadzają się co do tego, czego naucza i co twierdzi Pismo Święte. Nazywanie Biblii natchnioną księgą przy jednoczesnej niezdolności osiągnięcia porozumienia co do tego, czego ona naucza i wymaga, jest zupełnie bezcelowe!

Cztery cykle czytań są zaprojektowane tak, aby umożliwić dokonanie w interpretacji następujących spostrzeżeń:

- A. Pierwszy cykl czytań
 1. Przeczytaj całą księgę za jednym razem. Przeczytaj ją jeszcze raz w innym tłumaczeniu, najlepiej zgodnym z inną teorią przekładu:
 - a. tłumaczenie „słowo w słowo” (GPNT/HPST, BP)
 - b. dynamiczny równoważnik (BT, WP, PE, BW)
 - c. parafraza (PL, BWP, SŻ)
 2. Odnajdź główny zamysł całego tekstu. Określ jego temat.
 3. Wydziel (jeżeli jest to możliwe) całość literacką, rozdział, akapit lub zdanie, które jasno wyraża ten główny zamysł lub temat.
 4. Określ główny gatunek literacki.
 - a. Stary Testament
 - (1) Hebrajska narracja
 - (2) Hebrajska poezja (literatura mądrościowa, psalm)
 - (3) Hebrajskie proroctwa (proza, poezja)
 - (4) Kodeksy praw
 - b. Nowy Testament
 - (1) Narracja (Ewangelie, Dzieje)
 - (2) Przypowieści (Ewangelie)
 - (3) Listy
 - (4) Literatura apokaliptyczna
- B. Drugi cykl czytań

1. Przeczytaj całą księgę jeszcze raz, próbując odnaleźć główne tematy.
 2. Nakreśl główne tematy i krótko podsumuj ich treść w prostych stwierdzeniach.
 3. Zweryfikuj określony przez siebie zamysł i zarys księgi z pomocami dydaktycznymi.
- C. Trzeci cykl czytań
1. Przeczytaj całą księgę po raz kolejny, poszukując tym razem tła historycznego oraz konkretnych okoliczności, które przyczyniły się do napisania danej księgi Biblii.
 2. Wymień elementy historyczne wspomniane w księdze:
 - a. autor
 - b. data
 - c. adresaci
 - d. konkretna przyczyna napisania księgi
 - e. aspekty tła kulturowego odnoszące się do zamysłu księgi
 - f. wzmianki dotyczące postaci i wydarzeń historycznych
 3. Rozszerz swój zarys do poziomu akapitu tej księgi Biblii, którą interpretujesz. Za każdym razem zidentyfikuj całość literacką i dokonaj jej zarysu. Może ona obejmować kilka rozdziałów lub akapitów. Umożliwi ci to podążanie za logiką i sposobem konstruowania tekstu przez pierwotnego autora.
 4. Zweryfikuj zidentyfikowane przez siebie tło historyczne z pomocami dydaktycznymi.
- D. Czwarty cykl czytań
1. Przeczytaj daną całość literacką ponownie w kilku tłumaczeniach:
 - a. tłumaczenie „słowo w słowo” (GPNT/HPST, BP)
 - b. dynamiczny równoważnik (BT, WP, PE, BW)
 - c. parafraza (PL, BWP, SŻ)
 2. Wyszukaj struktury literackie i gramatyczne:
 - a. powtarzające się zdania, np. Ef 1:6.12.14,
 - b. powtarzające się struktury gramatyczne, np. Rz 8:31,
 - c. kontrastujące ze sobą koncepcje.
 3. Wymień następujące rzeczy:
 - a. istotne pojęcia,
 - b. nietypowe terminy,
 - c. ważne struktury gramatyczne,
 - d. szczególnie trudne słowa, człony i zdania.
 4. Wyszukaj istotne fragmenty paralelne:
 - a. Odszukaj najwyraźniejszy fragment mówiący o rozpatrywanym przez ciebie temacie używając:
 - (1) ksiązek dotyczących teologii systematycznej,
 - (2) Biblii z odnośnikami,
 - (3) konkordancji.
 - b. Spróbuj poszukać możliwych paradoksalnych par w obrębie twojego tematu. Wiele prawd biblijnych jest przedstawionych za pomocą par dialektycznych; wiele konfliktów wyznaniowych pochodzi od dowodzenia wersetami tylko połowy biblijnego przekazu. Ponieważ cała Biblia jest natchniona, w celu zapewnienia biblijnej równowagi naszej interpretacji powinniśmy szukać jej całościowego przesłania.
 - c. Odnajdź paralele w tej samej księdze, u tego samego autora lub w tym samym gatunku literackim. Biblię najlepiej interpretować za pomocą niej samej, ponieważ ma jednego autora: Ducha Świętego.
 5. Zweryfikuj swoje obserwacje dotyczące tła i okoliczności historycznych z pomocami dydaktycznymi:
 - a. Biblie do studiowania,
 - b. Encyklopedie, podręczniki i słowniki biblijne,
 - c. Wprowadzenia do Biblii,
 - d. komentarze do Biblii (w tym punkcie swojego studiowania pozwól, aby przeszła i terazniejsza wspólnota wierzących wspomogła cię i skorygowała kierunek twojego osobistego studium Pisma).

IV. Zastosowanie interpretacji Biblii

Teraz przechodzimy do zastosowania. Poświęciłeś wiele czasu, aby zrozumieć tekst w jego pierwotnym kontekście; czas zastosować go do twojego życia i kultury. Moja definicja autorytetu biblijnego jest następująca: „zrozumienie tego, co pierwotny autor Biblii przekazał sobie współczesnym, i zastosowanie tej prawdy do naszych czasów”.

Zastosowanie musi być zgodne z interpretacją zamysłu pierwotnego autora zarówno pod względem czasu, jak i logiki. Nie możemy stosować fragmentów Biblii do naszych czasów, dopóki nie zrozumiemy, co te słowa znaczyły w

czasie, kiedy były pisane! Tekst Biblii nie powinien nigdy oznaczać tego, czego wcześniej nie mógł mieć na myśli!

Twój szczegółowy zarys na poziomie akapitów (trzeci cykl czytań) będzie twoim przewodnikiem. Zastosowania z twojej interpretacji powinny być wyciągnięte na poziomie akapitów, a nie poszczególnych słów. Słowa posiadają znaczenie tylko w określonym kontekście; tak samo jest też z członami i zdaniami. Jediną natchnioną osobą biorącą udział w procesie interpretacji jest pierwotny autor. My tylko podążamy jego śladem poprzez Ducha Świętego, który nas oświeca. Ale oświecenie nie jest natchnieniem. Aby powiedzieć: „tak mówi Pan”, musimy trzymać się zamysłu pierwotnego autora. Zastosowanie musi być konkretnie związane z ogólnym zamysłem całego tekstu oraz rozwojem myśli na poziomie określonej całości literackiej i akapitu.

Nie pozwól, aby zagadnienia naszych czasów interpretowały Biblię; pozwól, aby przemówiła sama! Może to wymagać od nas wyciągania z tekstu określonych zasad. Jest to uzasadnione tylko wtedy, kiedy zasady te znajdują w nim poparcie. Niestety bardzo często nasze zasady są tylko „naszymi” zasadami – a nie tymi zawartymi w tekście.

Przy zastosowaniu przesłania Biblii ważne jest, aby pamiętać o tym, że (wyłączając prorocтва) dla określonego tekstu biblijnego obowiązujące jest jedno i tylko jedno znaczenie. Jest ono powiązane z zamysłem pierwotnego autora, który odpowiadał na jakiś kryzys lub potrzebę jemu współczesnych. To jedno znaczenie może mieć wiele możliwych zastosowań. Zastosowanie będzie zależało od potrzeb odbiorców, musi jednak być związane z tym, co miał na myśli pierwotny autor.

V. Duchowy aspekt interpretacji

Do tej pory przeanalizowaliśmy logiczne i tekstualne procesy składające się na interpretację i jej zastosowanie. Teraz krótko omówimy duchowy aspekt interpretacji. Dla mnie pomocna okazała się poniższa lista:

- A. Módl się o pomoc Ducha (zob. 1 Kor 1:26-2:16).
- B. Módl się o przebaczenie i oczyszczenie z grzechów, których jesteś świadomy (zob. 1 J 1:9).
- C. Módl się o większe pragnienie poznania Boga (zob. Ps 19:7-14; 42:1ff; 119:1ff).
- D. Natychmiast zastosuj każde nowe odkrycie w swoim życiu.
- E. Zachowuj pokorę i otwartość na naukę.

Ciężko jest utrzymać równowagę pomiędzy logicznym procesem interpretacji a duchowym prowadzeniem Ducha Świętego. Pomogły mi w tym poniższe fragmenty:

- A. A. Z książki Jamesa W. Sire *Scripture Twisting [Przekręcanie Pisma]*, s. 17-18:
„Oświecenie przychodzi do umysłów całego ludu Bożego – nie tylko do duchowej elity. W biblijnym chrześcijaństwie nie istnieje „klasa guru”, nie ma iluminatów, nie ma ludzi, od których pochodzi każda właściwa interpretacja. Tak więc, chociaż Duch Święty obdarza szczególnymi darami mądrości, poznania i rozpoznawania duchów, nie wyznacza chrześcijan, którzy je otrzymali, na jedyne autorytety w dziedzinie interpretacji Jego Słowa. Uczenie się, rozsądzanie i rozpoznawanie w odniesieniu do Biblii, która jest autorytetem nawet dla tych, których Bóg obdarował szczególnymi zdolnościami, jest zadaniem każdego Jego człowieka. Podsumowując, założenie, które przyjmuję w całej tej książce jest takie, że Biblia jest prawdziwym objawieniem Boga dla całej ludzkości, naszym ostatecznym autorytetem we wszystkich kwestiach, w których się wypowiada, oraz że nie jest ona całkowitą tajemnicą, ale może być odpowiednio rozumiana przez zwyczajnych ludzi w każdej kulturze.”
- B. O Kierkegaardzie, znalezione w książce Bernarda Ramma *Protestant Biblical Interpretation [Protestancka interpretacja biblijna]*, s. 75:
„Według Kierkegarda, gramatyczne, leksykalne i historyczne studiowanie Biblii jest konieczne, ale wstępne wobec prawdziwego czytania Biblii. ‘Aby czytać Biblię jako słowo Boże, musimy ją czytać z sercem w gardle, w stanie gotowości, z gorliwym oczekiwaniem, pozostając w dialogu z Bogiem. Bezmyślne lub nieuważne czytanie Biblii, lub też czytanie jej tylko pod kątem akademickim lub zawodowym nie jest czytaniem Biblii jako Słowa Bożego. Tylko wtedy, kiedy czytamy Biblię tak, jakbyśmy czytali list miłosny, odczytujemy ją jako Słowo Boga.’”
- C. Z książki H. H. Rowley *The Relevance of the Bible [Istotność Biblii]*, s. 19:
„Czysto intelektualne zrozumienie Biblii, choćby zupełne, nie jest w stanie osiąść wszystkich zawartych w niej skarbów. Rozumienie takie nie może być lekceważone, ponieważ jest ono niezbędne do jej pełnego zrozumienia. Jeżeli jednak ma być pełne, musi prowadzić do duchowego zrozumienia duchowych skarbów tej księgi. Do zrozumienia duchowego potrzebne jest coś więcej niż tylko czujność intelektualna. Sprawy duchowe są rozróżniane na poziomie duchowym, a człowiek studiujący Biblię musi przyjąć postawę duchowej wrażliwości i pragnienia odnalezienia Boga, żeby oddać Mu samego siebie, jeśli chce wyjść poza badania naukowe i osiąść bogatsze dziedzictwo tej najwspanialszej z wszystkich ksiąg.”

VI. Metoda przyjęta w niniejszym komentarzu

Przewodnik do samodzielnego studiowania został stworzony, żeby wesprzeć twój proces interpretacji na następujące sposoby:

- A. Wprowadzeniem do każdej księgi jest krótkie tło historyczne. Przeczytaj te informacje po zakończeniu

- „trzeciego cyklu czytań”.
- B. Na początku każdego rozdziału znajdują się spostrzeżenia dotyczące jego kontekstu. Pomoże ci to określić strukturę danej całości literackiej.
- C. Na początku każdego rozdziału lub większej całości literackiej znajduje się podział na akapity i odpowiednie wersety z kilku innych współczesnych tłumaczeń Biblii:
1. The United Bible Society Greek text, fourth edition revised(UBS⁴)
 2. Biblia Warszawska (BW)
 3. Biblia Poznańska (BP)
 4. Biblia Warszawsko-Praska (BWP)
 5. Nowe Przymierze i Psalmi (PL)
- Podział na akapity nie jest wynikiem natchnienia. Należy wnioskować o nim z kontekstu. Poprzez porównanie kilku współczesnych wersji, różniących się pod względem przyjętych teorii przekładu i perspektyw teologicznych, jesteśmy w stanie przeanalizować przypuszczalną strukturę myśli pierwotnego autora. Każdy akapit zawiera jedną główną prawdę. Nazywa się ją „zdaniem tematycznym” lub „myślą przewodnią tekstu”. Ta wspólna myśl jest kluczowa w procesie interpretacji – czy to historycznej, czy gramatycznej. Nie powinniśmy nigdy dokonywać interpretacji, wygłaszać kazań ani nauczać opierając się na części tekstu mniejszej niż akapit! Należy także pamiętać, że każdy akapit jest powiązany z otaczającymi go akapitami. Z tego właśnie powodu ważne jest nakreślenie zarysu akapitów w całej księdze. Chodzi tu o to, aby być w stanie podążać za logicznym ciągiem tematu adresowanego do nas przez pierwotnego autora natchnionego.
- D. Notatki Boba zgodne są z podejściem interpretacyjnym „werset po wersecie”, co zmusza nas do śledzenia myśli pierwotnego autora. Notatki te zawierają różnorodne informacje, takie jak:
1. kontekst literacki
 2. dane historyczne i kulturowe
 3. informacje gramatyczne
 4. analizy słów
 5. istotne fragmenty paralelne
- E. Jako że niniejszy komentarz przetłumaczony został z języka angielskiego, korzystanie z niego przez polskiego czytelnika wymagało dokonania wyboru rodzimych tłumaczeń Pisma Świętego. Autor komentarzy odnosi się do dosłownego tłumaczenia NASB, które zostało w komentarzu zastąpione tekstem Biblii Tysiąclecia. W przypadku rozbieżności z NASB podano także brzmienie w innych tłumaczeniach. W pewnych miejscach niniejszego komentarza tekst BT (1995) będzie uzupełniony o inne współczesne tłumaczenia:
1. Interlinearny grecko-polski Nowy Testament (GPNT) na podstawie oryginalnego tekstu greckiego udostępnionego przez Niemieckie Towarzystwo Biblijne/Interlinearny Hebrajsko-polski Stary Testament (HPST) wydawnictwa Vocatio.
 2. Biblia Poznańska (BP) – dosłowne tłumaczenie oparte na manuskryptach Biblia Hebraica red. R. Kittel, P. Kahle, A. Alt, O. Eissfeld, Stuttgart 1951 oraz The Greek New Testament ed. K. Aland, M. Black, B. M. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1968.
 3. Biblia Warszawska (BW) – dynamiczny ekwiwalent oparty na manuskryptach Biblia Hebraica R. Kittel, P. Kahle, A. Alt, O. Eissfeld, Stuttgart 1951, Novum Testamentum Graece red. E. Nestle, K. Aland, Stuttgart 1954 oraz Novum Testamentum Graece red. K. Aland, M. Black, B. M. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1966.
 4. Biblia Warszawsko-Praska (BWP) – tłumaczenie na pograniczu dynamicznej ekwiwalencji i parafrazy oparte na manuskryptach Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1977 oraz Novum Testamentum Graece, red. K. Aland, M. Black, C. Martini, B. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1979.
 5. Nowe Przymierze i Psalmi (PL) tłumaczenie na pograniczu dynamicznej ekwiwalencji i parafrazy oparte na manuskryptach Biblia Hebraica Stuttgartensia, Editio Funditus Renovata, wydanie V, Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft, 1997, Novum Testamentum Graece, Nestle-Aland, Deutsche Bibelgesellschaft, 1993; The New Testament (He Kaine Diatheke), The Trinitarian Bible Society, The English Hexapla, Londyn, Bagster & Sons, Paternoster Row 1841, Reprint: Lazarus Ministry Press, 1999.
- F. Dla tych, którzy nie znają greki, porównywanie współczesnych tłumaczeń może być pomocne w identyfikowaniu problemów występujących w tekście:
1. warianty manuskryptów
 2. alternatywne znaczenia słów
 3. trudny gramatycznie tekst i struktury
 4. teksty dwuznaczne

Chociaż współczesne wersje nie są w stanie rozwiązać wszystkich tych problemów, to jednak ukazują nam one te

miejsca, które wymagają głębszej i dokładniejszej analizy.

- G. Na końcu każdego rozdziału znajdują się związane z jego treścią pytania do dyskusji, które mają za zadanie nakierować nas na główne zagadnienia interpretacyjne danego rozdziału.

WYKAZ SKRÓTÓW ZASTOSOWANYCH W NINIEJSZYM KOMENTARZU

AB	Anchor Bible Commentaries [Komentarze biblijne Anchor], red. William Foxwell Albright i David Noel Freedman
ABD	Anchor Bible Dictionary [Słownik biblijny Anchor] (6 tomów), red. David Noel Freedman
AKOT	Analytical Key to the Old Testament [Analityczny Klucz do Nowego Testamentu], John Joseph Owens
ANET	Ancient Near Eastern Texts [Starożytne teksty bliskowschodnie], James B. Pritchard
BAGD	A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature [Grecko-angielski leksykon Nowego Testamentu i literatury wczesnochrześcijańskiej], Walter Bauer, wydanie drugie, F. W. Gingrich i Fredrick Danker
BDB	A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament [Hebrajski i angielski leksykon Starego Testamentu], F. Brown, S. R. Driver i C. A. Briggs
BHS	Biblia Hebraica Stuttgartensia, GBS, 1997
BP	Biblia Poznańska, Księgarnia Świętego Wojciecha
BT	Biblia Tysiąclecia, wydanie czwarte, Pallotinum
BW	Biblia Warszawska, Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne w Warszawie
BWP	Biblia Warszawsko-Praska przekładu ks. bp. Kazimierza Romaniuka
GPNT	Grecko-polski Nowy Testament, Oficyna Wydawnicza Vocatio
HPST	Hebrajsko-polski Stary Testament, Oficyna Wydawnicza Vocatio
IDB	The Interpreter's Dictionary of the Bible [Słownik do interpretacji Biblii] (4 tomy), red. George A. Buttrick
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia [Międzynarodowa Standardowa Encyklopedia biblijna] (5 tomów), red. James Orr
JB	Jerusalem Bible [Biblia jerozolimska]
JPSOA	The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation [Pisma Święte według tekstu masoreckiego: nowe tłumaczenie] (The Jewish Publication Society of America)
KB	The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament [Hebrajski i aramejski leksykon Starego Testamentu], Ludwig Koehler i Walter Baumgartner
LAM	The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts (the Peshitta) [Biblia Święta ze starożytnych wschodnich manuskryptów (Peszitta)], George M. Lamsa

LXX	Septuagint (Greek-English) [Septuaginta (grecko-angielska)], wyd. Zondervan, 1970
MOF	A New Translation of the Bible [Nowe tłumaczenie Biblii], James Moffatt
MT	Masoretic Hebrew Text [Masorecki tekst hebrajski]
NAB	New American Bible Text [Tekst Nowej Biblii Amerykańskiej]
NASB	New American Standard Bible [Nowa Amerykańska Biblia Standardowa]
NEB	New English Bible [Nowa Biblia Angielska]
NET	NET Bible: New English Translation [Biblia NET: Nowe Angielskie Tłumaczenie], wydanie drugie beta
NIDNTT	New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis [Nowy międzynarodowy słownik teologii i egzegezy Nowego Testamentu] (5 tomów), red. Willem A. VanGemeren
NRSV	New Revised Standard Bible [Nowa Poprawiona Biblia Standardowa]
NIV	New International Version [Nowa Międzynarodowa Wersja]
NJB	New Jerusalem Bible [Nowa Biblia Jerozolimska]
OTPG	Old Testament Parsing Guide [Przewodnik do analizy Starego Testamentu], Todd S. Beall, William A. Banks i Colin Smith
PL	Nowe Przymierze i Psalmi
REB	Revised English Bible [Poprawiona Biblia Angielska]
RSV	Revised Standard Version [Poprawiona Wersja Standardowa]
SEPT	The Septuagint (Greek-English) [Septuaginta (grecko-angielska)], wyd. Zondervan, 1970
SŻ	Słowo Życia, Instytut Wydawniczy „Agape”
TCNT	The Twentieth Century New Testament [Nowy Testament Dwudziestego Wieku]
TEV	Today’s English Version [Dzisiejsza Wersja Angielska], United Bible Societies
YLT	Young’s Literal Translation of the Holy Bible [Dosłowne Tłumaczenie Biblii Świętej Younga], Robert Young
ZPBE	Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia [Obrazkowa encyklopedia Biblii Zondervan] (5 tomów), red. Merrill C. Tenney

KLUCZOWY ARTYKUŁ WSTĘPNY

„Dlaczego chrześcijanie mają tak wiele dogmatycznych interpretacji Apokalipsy”

W ciągu wieloletniego studiowania eschatologii uświadomiłem sobie, że większość chrześcijan nie ma ani nie chce mieć rozwiniętej, usystematyzowanej chronologii czasów ostatecznych. Są tacy, którzy skupiają się głównie na tym obszarze chrześcijaństwa z powodów teologicznych, psychologicznych lub denominacyjnych. Wierzący ci wydają się mieć obsesję na punkcie tego, jak to wszystko się skończy i w jakiś sposób umyka im pilność ewangelizacji! Chrześcijanie nie są w stanie wpływać na Boży plan eschatologiczny (dotyczący czasów ostatecznych), mogą jednak uczestniczyć w realizacji posłannictwa głoszenia ewangelii (zob. Mt 28:19-20; Łk 24:47; Dz 1:8). Większość wierzących wyznaje powtórne przyjście Chrystusa i ostateczną kulminację Bożych obietnic. Problemy interpretacyjne wynikające z rozumienia tej czasowej kulminacji spowodowane są kilkoma biblijnymi paradoksami.

1. napięcie pomiędzy prorockimi modelami Starego Przymierza a apostołskimi modelami Nowego Przymierza
2. napięcie pomiędzy biblijnym monoteizmem (jeden Bóg dla wszystkich) a wyborem Izraela (szczególnego ludu)
3. napięcie pomiędzy warunkowym aspektem biblijnych przymierzy i obietnic ("jeśli... to") oraz bezwarunkową wiernością Boga jeżeli chodzi o odkupienie upadłej ludzkości
4. napięcie pomiędzy bliskowschodnimi rodzajami literackimi a współczesnymi zachodnimi modelami literackimi
5. napięcie pomiędzy Królestwem Bożym jako teraźniejszym, ale przyszłym
6. napięcie pomiędzy wiarą w rychły powrót Chrystusa oraz przekonaniem, że najpierw muszą nastąpić pewne wydarzenia Przyjrzyjmy się tym napięciom po kolei.

PIERWSZE NAPIĘCIE (rasowe, narodowe i geograficzne kategorie ST vs. wszyscy wierzący na całym świecie)

Starotestamentowe proroctwa przewidują przywrócenie żydowskiego królestwa w Palestynie, skupionego wokół Jerozolimy, gdzie gromadzą się wszystkie narody ziemi, aby oddawać cześć i służyć Dawidowemu władcy, ale ani Jezus, ani apostołowie NT nigdy nie skupiają się na tym planie. Czy ST nie jest natchniony (zob. Mt 5:17-19)? Czy autorzy NT pominęli kluczowe wydarzenia, jakie mają rozegrać się w czasach ostatecznych?

Istnieje kilka źródeł informacji o końcu świata:

1. Prorocy ST (Izajasz, Micheasz, Malachiasz)
2. Starotestamentowi pisarze apokaliptyczni (zob. Ez 37-39; Dn 7-12; Zach)
3. międzytestamentalni, niekanoniczni żydowscy pisarze apokaliptyczni (jak 1 Księga Henocha, wzmiankowana w Liście Judy)
4. Sam Jezus (zob. Mt 24; Mk 13; Łk 21)
5. pisma Pawła (zob. 1 Kor 15; 2 Kor 5; 1 Tes 4-5; 2 Tes 2)
6. pisma Jana (1 List Jana i Apokalipsa)

Czy wszystkie te źródła jasno przedstawiają czasy ostateczne (wydarzenia, chronologia, osoby)? Jeśli nie, to dlaczego? Czy nie są one wszystkie natchnione (poza żydowskimi pismami międzytestamentalnymi)?

Duch objawiał autorom ST prawdy w kategoriach, które byli w stanie zrozumieć. Jednak poprzez progresywne objawienie Duch poszerzał te starotestamentowe koncepcje eschatologiczne do uniwersalnego zasięgu ("Misterium Chrystusa, zob. Ef 2:11-3:13. Zob. Temat specjalny w 10:7). Oto kilka odnośnych przykładów:

1. W ST miasto Jerozolima stosowane jest jako metafora Bożych ludzi (Syjonu), ale zostaje ona przeniesiona do NT jako termin wyrażający przyjmowanie przez Boga wszystkich nawróconych, wierzących ludzi (nowe Jeruzalem z Ap 21-22). Teologiczne poszerzenie dosłownego, fizycznego miasta do nowych Bożych ludzi (wierzących Żydów i pogan) zapowiedziane jest w Bożej obietnicy odkupienia upadłej ludzkości w Rdz 3:15, zanim jeszcze byli jacykolwiek Żydzi lub żydowska stolica. Nawet powołanie Abrahama (zob. Rdz 12:1-3) zawierało w sobie pogan (zob. Rdz 12:3; Wj 19:5).
2. W ST wrogami Bożych ludzi są okoliczne ludy na starożytnym Bliskim Wschodzie, ale w NT grupa ta obejmuje wszystkich niewierzących, przeciwnych Bogu, idących za podszeptami szatana ludzi. Z geograficznego, regionalnego konfliktu bitwa przeniosła się w światowy, kosmiczny wymiar (zob. List do Kolosan).
3. Obietnica ziemi, która jest tak spójna w ST (patriarchalne obietnice z Księgi Rodzaju, zob. Rdz 12:7; 13:15; 15:7,15; 17:8) przerodziła się teraz w całą ziemię. Nowe Jeruzalem zstępuje na odtworzoną ziemię, a nie tylko i wyłącznie na Bliski Wschód (zob. Ap 21-22).
4. Kilka innych przykładów rozszerzenia ST proroczych koncepcji:
 - a. potomstwem Abrahama są teraz ci, którzy są duchowo obrzezani (zob. Rz 2:28-29)
 - b. lud przymierza obejmuje teraz pogan (zob. Oz 2:1; 2:25, cytowane w Rz 9:24-26; a także Kpł 26:12; Wj 29:45, cytowane w 2 Kor 6:16-18 i Wj 19:5; Pwt 14:2, cytowane w Tt 2:14)
 - c. świątynią jest teraz Jezus (zob. Mt 26:61; 27:40; J 2:19-21) oraz poprzez Niego lokalny kościół (zob. 1 Kor 3:16) i poszczególni wierzący (zob. 1 Kor 6:19)
 - d. nawet Izrael i charakterystyczne dla niego opisowe ST frazy odnoszą się teraz do całego ludu Bożego (tj. "Izrael", zob. Rz 9:6; Gal 6:16, tj., "królewskie kapłaństwo", zob. 1 P 2:5,9-10; Ap 1:6)

Model proroczy (tj. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning-Hooks [Lemiesze i sierpy]*) został wypełniony,

poszerzony i zawiera w sobie więcej. Jezus i apostołscy autorzy nie przedstawiają czasów ostatecznych w ten sam sposób, co prorocy ST (zob. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment [Przyszłość Królestwa w prorocztwie i wypełnieniu]*). Współcześni interpretatorzy, którzy próbują traktować starotestamentowy model dosłownie lub normatywnie, postrzegają Apokalipsę jako bardzo żydowską księgę i narzucają znaczenie odosobnionym, niejednoznacznym frazom Jezusa i Pawła! Autorzy NT nie zaprzeczają prorocztwom ST, tylko pokazują ich ostateczne, uniwersalne skutki. Eschatologia Jezusa i Pawła nie cechują się zorganizowanym, logicznym systemem. Ich zamiary są przede wszystkim odkupieńcze lub duszpasterskie (zob. 1 Kor 15:58; 1 Tes 4:18). Jednak nawet w ramach NT występuje pewne napięcie. Nie ma tu jasnego usystematyzowania zdarzeń eschatologicznych. Co zaskakujące, w opisie końca zawartym w Apokalipsie stosowane są starotestamentowe nawiązania, a nie nauki Jezusa (zob. Mt 24; Mk 13; pisma Pawła)! Naśladuje ona rodzaj literacki zapoczątkowany przez Ezechiela, Daniela i Zachariasza, który rozwijano w okresie międzytestamentalnym (żydowska literatura apokaliptyczna). Być może był to sposób, w jaki Jan połączył Stare i Nowe Przymierze. Ukazuje on pradawny wzorzec ludzkiego buntu i Bożego zaangażowania w odkupienie. Należy jednak zauważyć, że chociaż Apokalipsa nawiązuje do starotestamentowego języka, osób i wydarzeń, to dokonuje ich ponownej interpretacji w świetle Rzymu pierwszego wieku naszej ery (zob. Ap 1:7).

DRUGIE NAPIĘCIE (monoteizm vs. wybrany lud)

Biblia kładzie nacisk na jednego, osobowego Boga, który jest stwórcą i odkupicielem (zob. Wj 8:6; Iz 44:24; 45:5-7.14.18.21-22; 46:9; Jer 10:6-7). Cechą wyróżniającą ST za jego czasów był monoteizm. Wszystkie otaczające narody wyznawały politeizm. To, że Bóg jest jeden, stanowi rdzeń objawienia ST (zob. Pwt 6:4). Stworzenie jest sceną dla wspólnoty pomiędzy Bogiem a rodzajem ludzkim, stworzonym na Jego obraz i podobieństwo (zob. Rdz 1:26-27). Ludzkość jednak zbuntowała się, grzesząc przeciwko Bożej miłości, przywództwu i zamysłowi (zob. Rdz 3). Boża miłość i Jego zamiary były tak silne i pewne, że obiecał On odkupić upadłą ludzkość (zob. Rdz 3:15)!

Napięcie pojawia się, kiedy Bóg postanawia użyć jednego człowieka, jednej rodziny, jednego narodu, by dotrzeć do reszty ludzkości. Boży wybór Abrahama i Żydów jako królewskiego kapłaństwa (zob. Wj 19:4-6) spowodował pychę zamiast służby i wykluczanie zamiast włączania. Boże powołanie Abrahama zawierało w sobie celowe błogosławieństwo dla całego rodzaju ludzkiego (zob. Rdz 12:3). Należy pamiętać i podkreślać, że w ST osoby były wybierane do służby, a nie do zbawienia. Cały Izrael nigdy nie był w porządku wobec Boga (tj. Rz 9:6) i nigdy nie osiągał wiecznego zbawienia wyłącznie w oparciu o swoje pochodzenie (zob. J 8:31-59; Mt 3:9), tylko przez osobistą wiarę i posłuszeństwo (zob. Rdz 15:6, cytowany w Rz 4:3.9.22; Gal 3:6). Izrael utracił swoją misję (teraz kościół jest królewskim kapłaństwem, zob. 1:6; 2 P 2:5.9), zamieniając dane mu posłannictwo w przywilej, a służbę w szczególną pozycję. Bóg wybrał jednego, aby wybrać wszystkich!

TRZECIE NAPIĘCIE (warunkowe przymierza vs. bezwarunkowe przymierza)

Pomiędzy warunkowymi i bezwarunkowymi przymierzami występuje teologiczne napięcie lub paradoks. Bez wątplenia prawdą jest, że Boży odkupieńczy zamysł/plan jest bezwarunkowy (zob. Rdz 15:12-21 i przyjście Mesjasza). Jednak wymagana reakcja człowieka zawsze jest warunkowa!

Wzorzec "jeśli... to" pojawia się zarówno w ST, jak i w NT. Bóg jest wierny; ludzkość jest niewierna. Napięcie to wywołało bardzo wiele zamieszania. Interpretatorzy mieli tendencję, aby skupiać się na tylko jednym "rogu" tego dylematu - Bożej wierności lub ludzkich wysiłkach, Boże suwerenności lub wolnej woli człowieka. Jednak oba są biblijne i niezbędne.

Wiąże się to z eschatologią - ze starotestamentowymi obietnicami Boga dla Izraela. Jeśli Bóg coś obiecuje, to na tym koniec! Bóg jest związany swoją obietnicą; chodzi tu o Jego reputację (zob. Ez 36:22-38). Bezwarunkowe i warunkowe przymierza spotykają się w Chrystusie (zob. Iz 53), a nie Izraelu! Ostateczna wierność Boga tkwi w odkupieniu wszystkich, którzy się nawrócą i uwierzą, a nie w tym, kim był twój ojciec/matka! Chrystus, a nie Izrael, jest kluczem do wszystkich Bożych przymierzy i obietnic. Jeśli w Biblii występuje jakiś teologiczny nawias, nie jest nim Kościół, tylko Izrael (zob. Dz 7 i Gal 3).

Światowa misja zwiastowania ewangelii przeszła na kościół (zob. Mt 28:19-20; Łk 24:47; Dz 1:8). Nadal jest to warunkowe przymierze! Nie powinno się przez to rozumieć, że Bóg zupełnie odrzucił Żydów (zob. Rz 9-11). Wierzący Izrael może w czasach ostatecznych mieć swoje miejsce i rolę do odegrania (zob. Zach 12:10).

CZWARTE NAPIĘCIE (Bliskowschodnie modele literackie vs. modele zachodnie).

Rodzaj literacki jest kluczowym elementem właściwej interpretacji Biblii. Kościół rozwinął się w kulturze zachodniej (greckiej). Literatura Wschodu jest dużo bardziej obrazowa, metaforyczna i symboliczna niż nowoczesne wzorce literackie kultury zachodniej. Bardziej niż na stwierdzaniu zwięzłych prawd skupia się ona na ludziach, spotkaniach i wydarzeniach. Chrześcijanie są winni używania swojej historii i modeli literackich do interpretacji biblijnych prorocztw (zarówno staro-, jak i nowotestamentowych). Każde pokolenie i jednostka geograficzna wykorzystywały swoją kulturę, historię i dosłowność do interpretacji Apokalipsy. Wszystkie się myliły! Myślenie, że biblijne prorocztwa skupiają się na nowoczesnej zachodniej kulturze, jest arogancją.

Rodzaj literacki wybierany przez pierwotnego, natchnionego autora stanowi swego rodzaju umowę z czytelnikiem. Apokalipsa nie jest narracją historyczną. To połączenie listu (rozdziały 1-3), prorocztwa i - w dużej części - literatury apokaliptycznej. Błędem jest zarówno sprawianie, aby Biblia mówiła więcej, niż zamierzył to pierwotny autor, jak i sprawianie, aby mówiła mniej. Arogancja i dogmatyzm interpretatorów są jeszcze bardziej nie na miejscu jeżeli chodzi o księgę taką jak Apokalipsa.

Kościół nigdy nie osiągnął porozumienia co do właściwej interpretacji Apokalipsy. Moim celem jest słuchanie i zajmowanie się przesłaniem całej Biblii, a nie tylko jakiejś lub jakichś jej wybranych części. Biblijny wschodni sposób myślenia przedstawia prawdę w pełnych napięcia parach. Nasz zachodni trend zmierzający do formułowania prawdy za pomocą twierdzeń nie jest bezpodstawny, tylko niezrównoważony! Moim zdaniem możliwe jest przynajmniej częściowe wyjście z impasu dotyczącego interpretacji Apokalipsy poprzez zwrócenie uwagi na jej zmieniające się zamysły dla kolejnych pokoleń wierzących. Dla większości interpretatorów oczywistym jest, że Apokalipsa musi być rozumiana w świetle swoich własnych czasów oraz rodzaju literackiego (Fee i Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]*, s. 249-264). Historyczne podejście do tej księgi musi uwzględniać to, co rozumeli i mogli z niej rozumieć pierwsi czytelnicy (tj. John L. Bray, *Matthew 24 Fulfilled [Wypełnienie Mateusza 24]*). W wielu przypadkach współcześni interpretatorzy utracili znaczenie wielu zawartych w tej księdze symboli. Początkowo głównym zadaniem Apokalipsy było skierowanie zachęty do prześladowanych chrześcijan. Pokazywała ona władzę Boga nad historią (podobnie jak prorocy ST); potwierdzała, że dzieje zmierzają do wyznaczonego kresu, sądu lub błogosławieństwa (tak jak prorocy ST). W charakterystycznych dla pierwszego wieku naszej ery, żydowskich kategoriach apokaliptycznych opisywała ona Bożą miłość, obecność, moc i suwerenność.

Teologicznie funkcjonuje ona tak samo dla każdego pokolenia wierzących. Przedstawia kosmiczne zmagania dobra ze złem. Charakterystyczne dla pierwszego wieku szczegóły być może stały się dla nas nieczytelne - ale nie zawarte w niej potężne, pocieszające prawdy. Kiedy współcześni zachodni interpretatorzy próbują wtłoczyć elementy Apokalipsy w bieżącą historię, wzorec fałszywych interpretacji jest powielany.

Bardzo możliwe, że opisane w niej szczegóły znów staną się uderzająco dosłowne (tak, jak było to ze ST w odniesieniu do narodzenia, życia i śmierci Chrystusa) dla ostatniego pokolenia chrześcijan stawiających czoła przeciwnemu Bogu przywódcy (zob. 2 Tes 2) oraz kulturze. Nikt nie jest w stanie rozpoznać takiego dosłownego wypełniania się Apokalipsy, dopóki słowa Jezusa (zob. Mt 24; Mk13; Łk 21) i Pawła (zob. 1 Kor 15; 1 Tes 4-5; 2 Tes 2) także nie staną się historycznie oczywiste. Zarówno zgadywanie, jak i spekulacje oraz dogmatyzm są niewłaściwe. Apokaliptyczna literatura pozwala na taką elastyczność. Dzięki Bogu za obrazy i symbole przekraczające narrację historyczną! Bóg ma wszystko pod kontrolą; to On panuje; On nadchodzi!

Większość współczesnych komentarzy pomija to, o co chodzi w tym rodzaju literackim. Współcześni zachodni interpretatorzy często poszukują jasnego, logicznego systemu teologii zamiast oddać sprawiedliwość wieloznacznemu, symbolicznemu i dramatycznemu gatunkowi żydowskiej literatury apokaliptycznej. Prawdę tę wyraża Ralph P. Martin w swoim artykule „Approaches to New Testament Exegesis” [„Podejścia do egzegezy Nowego Testamentu”] zawartym w książce *New Testament Interpretation [Interpretacja Nowego Testamentu]* pod redakcją I. Howarda Marshalla:

„Jeśli nie rozpoznamy dramatycznych właściwości tego tekstu oraz tego, w jaki sposób posługuje się on językiem jako środkiem wyrazu prawdy religijnej, będziemy w wielkim błędzie jeżeli chodzi o nasze rozumienie Apokalipsy i będziemy mylnie próbowali interpretować jej wizja jak gdyby była to księga dosłownej prozy, w której chodzi o opisywanie wydarzeń empirycznej i dającej się sprecyzować historii. Próby przyjęcia tego drugiego kierunku równoznaczne są z napotykaniami wszelkiego rodzaju problemów interpretacyjnych. Co więcej, prowadzą one do wykrzywienia zasadniczego znaczenia pism apokaliptycznych, przez co tracą wielką wartość tej części Nowego Testamentu jako dramatycznego stwierdzenia Bożej suwerenności w Chrystusie oraz paradoksu jego rządów łączących w sobie moc i miłość za pomocą mitopoetycznego języka (zob. 5:5.6; Lew jest Barankiem)” (s. 235).

W swojej książce *Biblical Interpretations [Interpretacje biblijne]* W. Randolph Tate stwierdza:

„Żaden inny rodzaj literacki nie był tak gorliwie odczytywany z tak przygnębiającymi wynikami jak apokalipsa - szczególnie Księga Daniela i Apokalipsa. Ten gatunek literacki ucierpiał w wyniku katastrofalnej historii złych interpretacji wynikających z zasadniczego niezrozumienia jego form literackich, struktury i przeznaczenia. Z powodu zawartych w niej twierdzeń dotyczących objawiania tego, co ma się niebawem wydarzyć, apokalipsa była postrzegana jako mapa i szczegółowy plan przyszłości. Tragicznym błędem tego poglądu jest założenie, że układem odniesienia tej księgi są współczesne czasy czytelnika, a nie autora. To niewłaściwe podejście do apokalipsy (szczególnie Janowej Apokalipsy) traktuje to dzieło tak, jakby było ono kryptogramem, za pomocą którego współczesne wydarzenia mogą być używane do interpretacji zawartych w tekście symboli (...) Interpretator musi najpierw uświadomić sobie, że literatura apokaliptyczna przekazuje swoje przesłanie poprzez symbolikę. Dosłowne rozumienie symbolu, który jest metaforyczny, stanowi po prostu złą interpretację. Nie chodzi tu o to, czy opisywane w literaturze apokaliptycznej wydarzenia są historyczne. Mogą one takie być; mogły naprawdę się wydarzyć lub jeszcze się wydarzą, ale autor przedstawia wydarzenia i przekazuje znaczenie poprzez obrazy i archetypy” (s. 137).

Dictionary of Biblical Imagery [Słownik symboliki biblijnej], pod redakcją Rykena, Wilhosta and Longmana III:

"Gatunek ten często kłopotuje i frustruje dzisiejszych czytelników. Zaskakująca symbolika i nieziemskie doświadczenia wydają się dziwaczne i oderwane od większości Pisma. Dosłowne traktowanie tego rodzaju literatury sprawia, że wielu czytelników usilnie stara się określić 'co stanie się kiedy', pomijając zamysł apokaliptycznego przesłania" (s. 35).

PIĄTE NAPIĘCIE (Królestwo Boże jako terazniejsze, ale przyszłe)

Królestwo Boże jest teraźniejszością, ale także pozostaje w przyszłości. Ten teologiczny paradoks zaostreza się w dziedzinie eschatologii. Jeśli ktoś oczekuje dosłownego wypełnienia wszystkich proroctw ST skierowanych do Izraela, w Królestwie chodzi głównie o przywrócenie Izraela w geograficznej lokalizacji oraz o teologiczny prymat. Wymagałoby to tajemnego pochwylenia Kościoła w rozdziale piątym i odniesienia pozostałych rozdziałów do Izraela (ale patrz Ap 22:16).

Jeśli jednak skupimy się na królestwie jako zapoczątkowanym przez obiecanego w ST Mesjasza, zaprowadzone zostaje ono wraz z pierwszym przyjściem Chrystusa, a uwaga skupia się na wcieleniu, życiu, nauczaniu, śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Teologiczny nacisk pada na aktualne zbawienie. Królestwo nadeszło, ST jest wypełniony w Chrystusowej ofercie zbawienia dla wszystkich, a nie Jego tysiącletnim panowaniu nad niektórymi!

Niewątpliwie prawdą jest, że Biblia mówi o obu przyjściach Chrystusa, ale gdzie należy kłaść nacisk? Wydaje mi się, że większość proroctw ST skupia się na pierwszym przyjściu, na ustanowieniu mesjańskiego królestwa (zob. Dan 2). Jest to na wiele sposobów analogiczne do wiecznego panowania Boga (zob. Dan 7). ST akcentuje wieczne panowanie Boga, ale mechanizmem ukazywania tego panowania jest posługa Mesjasza (zob. 1 Kor 15:26-27). Nie chodzi tu o to, co jest prawdziwe, ponieważ prawdą jest i jedno, i drugie, tylko o to, na co pada nacisk. Trzeba przyznać, że niektórzy interpretatorzy tak bardzo koncentrują się na tysiącletnim panowaniu Mesjasza (zob. Ap 20), że umyka im biblijny nacisk na wieczne panowanie Ojca. Panowanie Chrystusa jest czymś wstępnym. W ST ani dwa przyjścia Chrystusa, ani czasowe panowanie Mesjasza, nie były oczywiste.

Kluczem do tego, co głosił i czego nauczał Jezus, jest królestwo Boże. Jest ono zarówno teraźniejsze (poprzez zbawienie i służbę), jak i przyszłe (w wytrwałości i mocy). Jeśli Apokalipsa skupia się na mesjańskim tysiącletnim panowaniu (zob. Ap 20), jest ona wstępna, a nie ostateczna (zob. Ap 21-22). Niezbędność czasowego panowania nie wynika w sposób oczywisty ze ST; tak naprawdę mesjańskie panowanie opisane w 7. rozdziale Księgi Daniela jest wieczne, a nie tysiącletnie.

SZÓSTE NAPIĘCIE (bliski powrót Chrystusa vs. odroczone *parousia*)

Większość wierzących uczone jest, że Jezus przyjdzie niedługo, nagle i niespodziewanie (zob. Mt 10:23; 24:27.34.44; Mk 9:1; 13:30; Ap 1:1.3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20). Jednak do tej pory każde wyczekujące pokolenie wierzących się myliło! Bliskość (natychmiastowość) powrotu Jezusa jest potężną, zagwarantowaną, obiecaną nadzieją każdego pokolenia, rzeczywistością jednak tylko dla jednego (i to prześladowanego). Wierzący muszą żyć tak, jakby miał On przyjść jutro, planować jednak i realizować Wielkie Posłannictwo (zob. Mt 28:19-20), jeśli się opóźnia.

Niektóre fragmenty w Ewangeliach (zob. Mk 13:10; Łk 17:2; 18:8) oraz 1 i 2 Liście do Tesaloniczan oparte są na opóźnionym drugim przyjściu (*parousia*). Najpierw muszą mieć miejsce pewne wydarzenia historyczne:

1. ewangelizacja całego świata (zob. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. objawienie się "człowieka grzechu" (zob. Mt 24:15; 2 Tes 2; Ap 13)
3. wielkie prześladowanie (zob. Mt 24:21,24; Ap 13)

Występuje tu celowa dwuznaczność (zob. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Przeżywaj każdy dzień tak, jakby to był twój ostatni, ale planuj i ćwicz się do przyszłej służby!

SPÓJNOŚĆ I RÓWNOWAGA

Należy stwierdzić, że różne szkoły współczesnej interpretacji eschatologicznej zawierają w sobie półprawd. Dobrze wyjaśniają i interpretują niektóre teksty, ale problem tkwi w spójności i równowadze. Często obejmują zestaw założeń wstępnych i używają tekstu biblijnego do wypełnienia założonych wcześniej ram teologicznych. Biblia nie objawia logicznej, chronologicznej, systematycznej eschatologii. Jest jak album rodzinny. Zdjęcia są prawdziwe, ale nie zawsze ułożone w porządku, w kontekście, w logicznej kolejności. Niektóre wypadły z albumu i późniejsze pokolenia członków rodziny nie wiedzą, gdzie dokładnie je umieścić. Kluczem do właściwej interpretacji Apokalipsy jest zamiysł pierwotnego autora, objawiający się w jego wyborze rodzaju literackiego. Większość interpretatorów stara się przenieść swoje narzędzia i procedury egzegetyczne z innych gatunków literackich NT na grunt Apokalipsy. Skupiają się na ST, zamiast pozwolić, aby nauczanie Jezusa i Pawła określało strukturę teologiczną, a Apokalipsa służyła za ilustrację.

Muszę przyznać, że podchodzę do tego komentarza z pewnym strachem i drżeniem – nie z powodu przekleństwa zawartego w Ap 22:18-19, tylko z powodu poziomu kontrowersji, jakie powodowała i nadal powoduje interpretacja tej księgi wśród Bożego ludu. Kocham Boże objawienie. Jest ono prawdziwe, podczas gdy wszyscy ludzie są kłamcami (zob. Rz 3:4)! Proszę cię, abyś używał tego komentarza jako pobudzającego do myślenia, a nie rozstrzygającego; jako drogowskazu, a nie mapy; jako zastanawiającego się "co jeśli", a nie stwierdzającego "tak mówi Pan". Zderzyłem się z własnymi niedoskonałościami, tendencyjnością i teologiczną agendą. Widziałem także ograniczenia innych interpretatorów. Mogłoby się wydawać, że ludzie znajdują w Apokalipsie to, czego się w niej spodziewają. Ten rodzaj literacki łatwo pada ofiarą nadużyć! Nie bez przyczyny znalazł się on jednak w Biblii. Umieszczenie go w niej jako podsumowania i zakończenia nie jest przypadkiem. Zawiera on przesłanie od Boga do Jego dzieci w każdym poszczególnym pokoleniu. Bóg chce, żebyśmy to rozumieli! Jednoczmy się, a nie dzielimy na frakcje; skupiamy się na tym, co jasne i kluczowe, a nie na tym, co może lub mogłoby być prawdą. Niech Bóg nas wspomaga!

W tym miejscu zanotuj swoje własne założenia wstępne dotyczące tego, jak interpretować Apokalipsę. Wszyscy wnosimy swoje uprzedzenia w interpretację tej księgi. Określenie ich pomaga nam przezwyciężyć ich wpływ i ogranicza naszą dogmatyczność.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

WPROWADZENIE DO PROROCTW STAROTESTAMENTOWYCH

I. WPROWADZENIE

A. Uwagi wstępne

1. Wspólnota wierzących nie jest zgodna co do tego, jak interpretować proroctwa. Inne prawdy zostały przez wieki ustalone i powszechnie przyjęte, ale ta kwestia – nie.
2. Istnieje kilka dobrze zdefiniowanych etapów proroctw ST:
 - a. Przedmonarchiczne (przed królem Saulem)
 - 1) Jednostki nazywane prorokami
 - a) Abraham – Rdz 20:7
 - b) Mojżesz – Lb 12:6-8; Pwt 18:15; 34:10
 - c) Aaron – Wj 7:1 (przedstawiciel Mojżesza)
 - d) Miriam – Wj 15:20
 - e) Medad i Eldad – Lb 11:24-30
 - f) Debora – Sdz 4:4
 - g) Bezimienny – Sdz 6:7-10
 - h) Samuel – 1 Sam 3:20
 - 2) Odniesienia do proroków jako grupy – Pwt 13:1-5; 18:20-22
 - 3) Grupa lub bractwo prorockie – 1 Sam 10:5-13; 19:20; 1 Krl 20:35.41; 22:6.10-13; 2 Krl 2:3.7; 4:1.38; 5:22; 6:1, itd.
 - 4) Mesjasz nazwany prorokiem – Pwt 18:15-18
 - b. Niespisane monarchiczne proroctwa (kierowane do królów)
 - 1) Gad – 1 Sam 22:5; 2 Sam 24:11; 1 Krn 29:29
 - 2) Natan – 2 Sam 7:2; 12:25; 1 Krl 1:22
 - 3) Achiasz – 1 Krl 11:29
Jehu – 1 Krl 16:1.7.12
 - 5) Bezimienni – 1 Krl 18:4.13; 20:13.22
 - 6) Eliasz – 1 Krl 18-2 Krl 2
 - 7) Micheasz – 1 Krl 22
 - 8) Elizeusz – 2 Krl 2:9.12-13
 - c. Klasyczne spisane proroctwa (zwracają się zarówno do królów, jak i narodu): Izajasz-Malachiasz (oprócz Daniela)

B. Biblijne określenia

1. *Ro'eh* (BDB 909) = widzący, 1 Sam 9:9. Już sam odnośnik wskazuje na przejście do terminu *nabi*, który oznacza „prorok” i wywodzi się z rdzenia „wzywać”. *Ro'eh* wywodzi się od ogólnego słowa oznaczającego „widzieć”. Była to osoba, która rozumiała Boże drogi i plany. Zwracano się do niej w celu poznania Bożej woli w danej kwestii.
2. *Hozeh* (BDB 302) = widzący, 2 Sam 24:11. Zasadniczo jest to synonim *Ro'eh*. Wywodzi się od rzadziej występującego czasownika „widzieć”. Najczęściej w odniesieniu do proroków stosowana jest forma imiesłowowa.
3. *Nabi'* (BDB 611) = prorok, wyraz spokrewniony z akadyjskim czasownikiem *nabu* = „wołać” i arabskim *naba'a* = „ogłaszać”. Jest to najpowszechniejsze określenie proroka w Starym Testamencie – pojawia się ponad 300 razy. Dokładna etymologia jest niepewna, ale na dzień dzisiejszy „wzywać” wydaje się najlepszą opcją. Być może najlepsze zrozumienie tego terminu wynika z tego, jak JHWH opisuje relację Mojżesza z faraonem poprzez Aarona (por. Wj 4:10-16; 7:1; Pwt 5:5). Prorok jest kimś, kto przemawia w imieniu Boga do Jego ludu (Am 3:8; Jer 1:7.17; Ez 3:4).
4. Wszystkie te trzy określenia urzędu prorockiego występują w 1 Krn 29:29; Samuel – *Ro'eh*; Natan – *Nabi'* i Gad – *Hozeh*.
5. Fraza *'isz ha-'elohim*, „mąż Boży”, także jest szerszym określeniem kogoś przemawiającego w Bożym imieniu. W ST występuje około 76 razy w znaczeniu „proroka”.
6. Słowo „profetyzm” pochodzi z języka greckiego. Pochodzi od: (1) *pro* = „przed” lub „dla”; (2) *femi* = „mówić”.

II. DEFINICJA PROROCTWA

- A. Określenie „proroctwo” w języku hebrajskim miało szersze pole semantyczne, niż w polskim. Historyczne księgi

od Jozuego po księgi Królewskie (za wyjątkiem księgi Rut) są przez Żydów określane mianem „proroków wcześniejszych”. Zarówno Abraham (Rdz 20:7; Ps 105:15), jak i Mojżesz (Pwt 18:18) nazwani są prorokami (a także Miriam – Wj 15:20). Dlatego należy uważać na polską definicję, którą zakładamy słysząc to słowo!

- B. Według *Interpreter's Dictionary of the Bible [Słownika do interpretacji Biblii]*, „[p]rofetyzm można słusznie zdefiniować jako rozumienie historii przyjmujące znaczenie jedynie w kategoriach boskich spraw, boskich zamiarów i boskiego udziału” (tom 3, s. 896).
- C. „Prorok nie jest ani filozofem, ani teologiem systematycznym, tylko pośrednikiem przymierza, przekazującym słowo Boże Jego ludowi, aby kształtować jego przyszłość poprzez reformę teraźniejszości” („Prophets and Prophecy” [„Prorocy i prorocstwo”], *Encyclopedia Judaica*, tom 13, s. 1152).

III. CEL PROROCTW

- A. Proroctwa są sposobem, w jaki Bóg przemawia do Swoich ludzi, zapewniając im prowadzenie w ich aktualnej sytuacji i nadzieję, że On ma władzę nad ich życiem oraz wydarzeniami rozgrywającymi się na świecie. Przesłanie prococtw było zasadniczo kolektywne. Proroctwa miały napominać, zachęcać, wywoływać wiarę i skruchę oraz informować Boży lud o Nim i Jego planach. Należy tutaj dodać, że proroctwa często jasno objawiały, kogo Bóg wybierał na Swojego przedstawiciela (Pwt 13:1-3; 18:20-22). Ostatecznie odnosi się to do Mesjasza.
- B. Prorocy często komentowali współczesne im kryzysy historyczne lub teologiczne, rzutując je na okoliczności eschatologiczne. Takie spojrzenie na historię z perspektywy czasów ostatecznych jest wyłączną cechą Izraela – jak również jego poczucie boskiego wybrania oraz obietnic w ramach przymierza.
- C. Jako sposób poznania woli Bożej urząd prorocki wydaje się równoważyć (Jer 18:18) i przewyższać urząd najwyższego kapłana. Urim i tummim przerażają się w ustny przekaz od Bożego przedstawiciela. Wydaje się także, że urząd prorocki zanikł w Izraelu po śmierci Malachiasza. Powraca dopiero 400 lat później wraz z wystąpieniem Jana Chrzciciela. Nie jest pewne, jak nowotestamentowy dar „proroctwa” ma się do Starego Testamentu. Nowotestamentowi prorocy (Dz 11:27-28; 13:1; 15:32; 1 Kor 12:10.28-29; 14:29.32.37; Ef 4:11) nie przekazują nowego objawienia, tylko zapowiadają i przepowiadają Bożą wolę we współczesnych okolicznościach.
- D. Natura prococtw nie polega wyłącznie ani głównie na przewidywaniu. Przewidywanie jest jednym ze sposobów potwierdzenia urzędu i przesłania prorockiego, należy jednak zauważyć, że „(...) mniej niż 2% prococtw ST to prococtwa mesjaniczne. Mniej niż 5% dokładnie opisuje erę nowego przymierza. Mniej niż 1% dotyczy wydarzeń, które jeszcze nie nastąpiły” (Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo]*, s. 166).
- E. Prorocy reprezentują Boga przed ludźmi, a kapłani reprezentują ludzi przed Bogiem. Jest to ogólne stwierdzenie, od którego są wyjątki – takie jak Habakuk, który zadaje Bogu pytania.
- F. Jednym z powodów, dla których trudno jest zrozumieć proroków, jest to, że nie wiemy, jaki układ miały ich księgi. Nie są one chronologiczne. Wydają się tematyczne, ale nie zawsze w sposób, którego byśmy się spodziewali. Często brakuje oczywistego tła historycznego, ram czasowych oraz jasnych podziałów pomiędzy wyroczniami. Księgi te trudno jest: (1) przeczytać za jednym razem; (2) podzielić ze względu na tematy oraz (3) określić w nich centralną prawdę lub zamysł autora w każdej wyroczni.

IV. CHARAKTERYSTYCZNE CECHY PROROCTW

- A. Wydaje się, że w Starym Testamencie zaobserwować można rozwój koncepcji „proroka” i „proroctwa”. We wczesnym Izraelu wykształciła wspólnota proroków z silnym, charyzmatycznym przywódcą na czele – takim jak Eliaz czy Elizeusz. Czasami grupa ta nazywana była określeniem „uczniowie proroków” (2 Krl 2). Charakterystyczne dla proroków było to, że wpadali w zachwycenie (1 Sam 10:10-13; 19:18-24).
- B. Ten okres szybko przeszedł jednak w okres indywidualnych proroków. Wśród nich byli tacy (zarówno prawdziwi, jak i fałszywi), którzy identyfikowali się z królem i żyli na jego dworze (Gad, Natan) – a także prorocy niezależni, czasem zupełnie oderwani od status quo izraelskiego społeczeństwa (Amos). Rola ta przypadała zarówno mężczyznom, jak i kobietom (2 Krl 22:14).
- C. Prorok często objawiał przyszłość, uzależnioną od bezpośredniej reakcji człowieka. Często zadaniem proroka było odkrycie przed innymi Bożego uniwersalnego planu dla Jego stworzenia, na który ludzka reakcja nie ma wpływu. Ten uniwersalny, eschatologiczny plan jest czymś wyjątkowym wśród proroków starożytnego Bliskiego Wschodu. Przepowiadanie przyszłości oraz wierność przymierzu to bliźniacze ogniska przesłań prorockich (por. Fee i Stuart, s. 150). Oznacza to, że prococtwa skierowane są głównie do zbiorowości. Zazwyczaj – choć nie zawsze – prorocy zwracali się do narodu izraelskiego.

Większość prorocznych treści przekazywana była ustnie. Następnie łączono je na podstawie tematu, chronologii lub innych wzorców literatury Bliskiego Wschodu, które są nam nieznane. Ponieważ był to przekaz

ustny, nie posiada struktury charakterystycznej dla pisanej prozy. Sprawia to, że księgi te trudno przeczytać za jednym posiedzeniem oraz zrozumieć je bez konkretnego tła historycznego. Dla przekazania swoich treści prorocy posługują się kilkoma wzorcami.

1. Scena w sądzie – Bóg pozywa swój lud do sądu; często jest to sprawa rozwodowa, w której JHWH odrzuca swoją żonę (Izrael) za jej niewierność (Oz 4, Mi 6).
2. Pieśń żałobna – specyficzne metrum tego typu przesłania i jego charakterystyczne „biada” wyróżnia je jako szczególną formę (Iz 5, Hab 2).
3. Wypowiedzenie błogosławieństwa w ramach przymierza – podkreśla warunkową naturę przymierza i przedstawia zarówno pozytywne, jak i negatywne przyszłe konsekwencje (Pwt 27-28).

V. BIBLIJNE WSKAZÓWKI DO ROZPOZNAWANIA PRAWDZIWYCH PROROKÓW

- A. Pwt 13:2-6 (przepowiednie/znaki)
- B. Pwt 18:9-22 (fałszywi prorocy/prawdziwi prorocy)
- C. Zarówno mężczyźni, jak i kobiety powoływani są na proroków i prorokinie oraz nimi nazywani.
 1. Miriam - Wj 15
 2. Debora - Sdz 4:4-6
 3. Chulda - 2 Krl 22:14-20; 2 Krn 34:22-28W okolicznych kulturach określano, czy ktoś jest prorokiem, na podstawie jego przepowiedni. W Izraelu weryfikacji służył
 1. test teologiczny - używanie imienia JHWH
 2. test historyczny - spełniające się zapowiedzi

VI. WSKAZÓWKI POMOCNE PRZY INTERPRETACJI PROROCTW

- A. Zidentyfikuj zamysł pierwotnego proroka (redaktora) odnotowując tło historyczne oraz kontekst literacki każdej wyroczni. Zazwyczaj będzie on dotyczył Izraela łamiącego w jakiś sposób przymierze Mojżesza.
- B. Przeczytaj i zinterpretuj całą wyrocznię, nie tylko jej część; sporządź zarys jej treści. Zobacz, jak ma się do wyroczni przed i po niej. Spróbuj stworzyć zarys całej księgi (jej jednostek literackich, a także na poziomie akapitów).
- C. Zakładaj dosłowną interpretację danego fragmentu, dopóki coś w tekście nie naprowadzi cię na znaczenie przenośne; wtedy przełóż język przenośni na prozę.
- D. Analizuj symboliczne akty w świetle tła historycznego i równoległych fragmentów. Pamiętaj, że starożytna literatura Bliskiego Wschodu to nie literatura zachodnia ani nowożytna.
- E. Zwróć uwagę na przepowiednie:
 1. Czy dotyczą wyłącznie czasów autora?
 2. Czy wypełniły się w historii Izraela?
 3. Czy są to wydarzenia, które spełnią się w przyszłości?
 4. Czy ich spełnienie dotyczy zarówno czasów współczesnych autorowi, jak i przyszłości?
 5. Niech twoimi wnioskami kierują autorzy biblijni, a nie nowożytni.Szczególne środki ostrożności:
 1. Czy przepowiednia uzależniona jest od reakcji?
 2. Czy jest pewne, do kogo to proroctwo jest skierowane (i dlaczego)?
 3. Czy z biblijnego i/lub historycznego punktu widzenia istnieje możliwość wielokrotnego wypełniania się tego proroctwa?
 4. Natchnieni autorzy NT byli w stanie dostrzec Mesjasza w wielu fragmentach ST, w których dla nas nie jest to oczywiste. Wydają się używać typologii lub gier słów. Ponieważ my nie jesteśmy natchnieni, pozostawmy to podejście im.

VII. POMOCNA LITERATURA

Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic [Lemiesze i sierpy: Nowe spojrzenie na język proroctw biblijnych i apokaliptykę], D. Brent Sandy

A Guide to Biblical Prophecy [Przewodnik po prorocत्वach biblijnych] , Carl E. Armerding i W. Ward Gasque
How to Read the Bible for All Its Worth [Jak czytać Biblię, żeby odkryć całe jej bogactwo], Gordon Fee i Douglas Stuart
My Servants the Prophets [Moi słudzy prorocy], Edward J. Young
The Expositor's Bible Commentary [Komentarz biblijny interpretatora], tom 6, "Isaiah - Ezekiel" ["Izajasz - Ezechiel],
Zondervan *The Prophecies of Isaiah [Proroctwa Izajasza]* , J. A. Alexander, 1976, Zondervan
Exposition of Isaiah [Wykład Izajasza], H. C. Leupold, 1971, Baker

WPROWADZENIE DO APOKALIPSY

UWAGI WSTĘPNE

- A. Przez większość swojego dorosłego życia akademickiego/teologicznego opierałem się na założeniu, że osoby, które wierzą Biblii, traktują ją "dosłownie" (i z pewnością jest to prawda jeżeli chodzi o narrację historyczną). Zaczęło jednak stawać się dla mnie coraz bardziej oczywiste, że dosłowne traktowanie prorocत्व, poezji, przypowieści i literatury apokaliptycznej oznacza rozminięcie się z zamysłem natchnionego tekstu. Kluczem do właściwego zrozumienia Biblii nie jest dosłowność, tylko zamysł autora. Wyciąganie z Biblii więcej, niż jest w niej rzeczywiście zawarte (doktrynalna ścisłość) jest tak niebezpieczne i mylące, jak interpretowanie jej w taki sposób, żeby przekazywała mniej niż zamierzył to pierwotny, natchniony autor. Należy skupić się na szerszym kontekście, tle historycznym oraz zamysłu autora wyrażonym w samym tekście oraz za pośrednictwem jego wyboru rodzaju literackiego. Rodzaj literacki stanowi swego rodzaju umowę pomiędzy autorem a czytelnikiem. Pomijanie tej wskazówki na pewno skutkować będzie błędnymi interpretacjami.

Apokalipsa jest niewątpliwie prawdziwa, ale nie stanowi narracji historycznej i nie może być traktowana dosłownie. Sam jej rodzaj literacki dobitnie nam to komunikuje - jeśli tylko zechcemy posłuchać. Nie oznacza to, że księga ta nie jest natchniona ani prawdziwa; chodzi o to, że jest pełna przerośni, enigmatyczna, symboliczna, metaforyczna i oryginalna. Żyjącym w pierwszym wieku naszej ery Żydzi i chrześcijanie taki typ literatury nie był obcy, z nami jednak jest inaczej. Być może za współczesny odpowiednik tego zjawiska może tu posłużyć chrześcijańska symbolika zawarta we *Władcy Pierścieni* lub *Opowieściach z Narnii*.

- B. Apokalipsa jest rodzajem literackim charakterystycznym dla piśmiennictwa żydowskiego. Często posługiwano się nią w pełnych napięcia czasach (tj. kiedy Izrael zdominowany był przez pogańskie siły) dla wyrażenia przekonania, że Bóg ma historię pod kontrolą i przyniesie ocalenie Swojemu ludowi. Ten typ literatury charakteryzuje się:
1. Silnym poczuciem uniwersalnej Bożej suwerenności (monoteizm i determinizm)
 2. Walką pomiędzy dobrem a złem, obecnym złym wiekiem i nadchodzącą erą sprawiedliwości (dualizm)
 3. Używaniem enigmatycznych słów-kluczy (zazwyczaj zaczerpniętych ze ST lub międzytestamentalnej żydowskiej literatury apokaliptycznej)
 4. Przedstawianiem kolorów, zwierząt, czasem zwierząt/ludzi
 5. Stosowaniem symbolicznych liczb (tj. 4, 6, 7, 10, 12)
 6. Posługiwaniem się pośrednictwem aniołów poprzez sny i wizję, ale zazwyczaj poprzez podawaną przez nich interpretację
 7. Skupianiem się przede wszystkim na nadchodzących niedługo, przełomowych wydarzeniach czasów ostatecznych (nowej ery)
 8. Stosowaniem określonego zestawu symboli, a nie rzeczywistości, w celu przekazania przesłania od Boga dotyczącego czasów ostatecznych
 9. Kilka przykładów tego rodzaju literackiego:
 - a. Stary Testament
 - (1) Iz 13-14; 24-27; 56-66
 - (2) Ez 1; 26-28; 33-48
 - (3) Dn 7-12 (4) Jl 3-4
 - (5) Zach 1-6, 12-14
 - b. Nowy Testament
 - (1) Mt 24, Mk 13, Łk 21 oraz 1 Kor 15 (na pewne sposoby)
 - (2) 2 Tes 2 (w dużej mierze)
 - (3) Apokalipsa (rozdziały 4-22)
 - c. Dn 7-12 i Ap 4-22 są klasycznymi przykładami tego rodzaju literackiego w Biblii.
 10. Niekanoniczne (na podst. D. S. Russell, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic [Metoda i przesłanie żydowskiej literatury apokaliptycznej]*, s. 37-38)
 - a. 1 Henocha, 2 Henocha (Tajemnice Henocha)
 - b. Księga Jubileuszów
 - c. Wyrocznie sybillińskie III, IV, V
 - d. Testament Dwunastu Patriarchów
 - e. Psalm Salomona
 - f. Wniebowzięcie Mojżesza
 - g. Wniebowstąpienie Izajasza

- h. Apokalipsa Mojżesza (Życie Adama i Ewy)
 - i. Apokalipsa Abrahama
 - j. Testament Abrahama
 - k. 2 Księga Ezdrasza (4 Księga Ezdrasza)
 - l. 2 i 3 Księga Barucha
11. Ten rodzaj literacki charakteryzuje się poczuciem dualizmu. Postrzega rzeczywistość jako serię dwoistości, kontrastów lub napięć (tak częstych w pismach Jana) pomiędzy:
- a. niebem a ziemią
 - b. złym wiekiem (złymi ludźmi i złymi aniołami) a nową erą sprawiedliwości (pobożnymi ludźmi i pobożnymi aniołami)
 - c. obecną egzystencją a przyszłą egzystencją
- Wszystko to zmierza ku wypełnieniu, które sprawia Bóg. Ten świat nie jest taki, jakim zamierzył Go Bóg, ale On nadal planuje, realizuje i wypełnia Swoją wolę odnowienia bliskiej wspólnoty zapoczątkowanej w ogrodzie Eden. Chrystus jest punktem kulminacyjnym Bożego planu, ale Jego dwa przyjścia spowodowały występujące dwoistości.

C. Apokalipsy te nigdy nie były przedstawiane ustnie; zawsze były spisywane. Są to silnie ustrukturyzowane dzieła literackie. Struktura jest kluczowa dla właściwej interpretacji. Dużą część planowej struktury Apokalipsy stanowi siedem całości literackich, które są do pewnego stopnia wzajemnie paralelne (np. siedem pieczęci, siedem trąb i siedem czasz). Z każdym cyklem sąd narasta: przy pieczęciach zniszczenie obejmuje 1/4, przy trąbach 1/3, a przy czasach jest ono totalne. W każdej jednostce literackiej ma miejsce drugie przyjście Chrystusa lub jakieś wydarzenie eschatologiczne: (1) szósta pieczęć, 6:12-17; (2) siódma trąba, 11:15-18; sąd ostateczny za pośrednictwem aniołów w 14:14-20; (3) siódma czasza, 16:17-21 raz po raz kolejny w 19:11-21 i jeszcze raz w 22:6-16 (patrz też trojaki tytuł Boga w 1:4.8 i Chrystusa w 1:17:18: "Który Jest, i Który był i Który przychodzi"); warto także zauważyć, że przyszły aspekt został pominięty w 11:17 i 16:5, co oznacza, że przyszłość nadeszła [tj. drugie przyjście]. Pokazuje to, że księga ta nie przedstawia chronologicznego następstwa zdarzeń, tylko jest dramatem w kilku aktach, przewidującym ten sam okres czasu za pomocą coraz gwałtowniejszych starotestamentowych motywów (zob. James Blevins, *Revelation as Drama [Apokalipsa jako dramat]* oraz „The Genre of Revelation” [„Rodzaj literacki Apokalipsy”] w: *Review and Expositor*, wrz 1980, s. 393-408).

Dzielną się ona na siedem całości literackich poprzedzonych prologiem i zakończonych epilogiem.

1. prolog, 1:1-8
2. rozdziały 1:9-3 (Chrystus i siedem kościołów)
3. rozdziały 4-8:1 (niebo i siedem pieczęci [2:1-17 stanowi interludium pomiędzy 6. i 7. pieczęcią])
4. rozdziały 8:2-11 (siedmiu aniołów z trąbami [10:1-11:13 stanowi interludium pomiędzy 6. i 7. trąbą])
5. rozdziały 12-14 (dwie społeczności i ich przywódcy)
6. rozdziały 15-16 (siedmiu aniołów z czaszami)
7. rozdziały 17-19 (Babilon i sąd nad nim)
8. rozdziały 20-22:5 (sąd oraz nowe niebo i ziemia) 9. epilog, 22:6-21

Innym autorem, który wierzył w teorię rekapitulacji, jest William Hendriksen. W swojej książce *More Than Conquerors [Więcej niż zwycięzcy]*

proponuje on następujący zarys tej książki:

1. rozdziały 1-3 (Chrystus wśród siedmiu świeczników)
2. rozdziały 4-7 (księga z siedmioma pieczęciami)
3. rozdziały 8-11 (siedem trąb sądu)
4. rozdziały 12-14 (niewiasta i Syn-Mężczyzna prześladowani przez Smoka i jego pomocników [Bestia i Nierządnicza])
5. rozdziały 15-16 (siedem czas gniewu)
6. rozdziały 17-19 (upadek Wielkiej Nierządnicy i Bestii)
7. rozdziały 20-22 (sąd nad Smokiem (szatanem) oraz nowe niebo i ziemia, Nowe Jeruzalem), s 28

W książce *More Than Conquerors [Więcej niż zwycięzcy]* William Hendriksen stwierdza, że Apokalipsa dzieli się na siedem części: 1-3; 4-7; 8-11; 12-14; 15-16; 20-22 i że każda z nich jest paralelna oraz dotyczy okresu pomiędzy pierwszym a drugim przyjściem Chrystusa. Każda kończy się jakimś aspektem związanym z sądem i drugim przyjściem (s. 22-31).

Chociaż niewątpliwie zgadzam się co do dramatycznego paralelizmu pieczęci, trąb oraz czasz i bardzo podoba mi się idea paralelności 17-19 z 20-22 (w 19:11-21 opisane jest drugie przyjście, a w 22:6-16 inne drugie przyjście), nie widzę, w jaki sposób każda z jego siedmiu części kończy się *paruzją*, szczególnie rozdziały 1-3, chyba że jakiś aspekt sądu postrzegany jest jako wydarzenie eschatologiczne (zob. 2:5.7.11.16-17.25-26; 3:5.10.12.18-21). Jednak dla mnie siedmiokrotna rekapitulacja staje się coraz bardziej realną możliwością

zrozumienia paralelnej struktury całej księgi.

- D. Oczywiście jest, że liczba siedem odgrywa dużą rolę w strukturze księgi - świadczy o tym siedem kościołów, siedem pieczęci, siedem trąb i siedem czasz. Kilka innych przykładów "siódemek":
1. 7 błogosławieństw, 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14
 2. 7 świeczników, 1:12
 3. 7 Duchów Bożych, 1:4; 3:1; 4:5; 5:6
 4. 7 gwiazd, 1:16.20; 2:1
 5. 7 lamp ognistych, 4:5
 6. 7 pieczęci na księdze, 5:1
 7. 7 rogów, 7 oczu Baranka, 5:6
 8. 7 atrybutów wychwalanego Jezusa, 5:12
 9. 7 znaków w przyrodzie, 6:12-14
 10. 7 typów ludzi, 6:15
 11. 7 atrybutów wychwalanego Boga, 7:12
 12. 7 aniołów przed Bogiem, 8:2.6
 13. 7 trąb trzymanyh przez siedmiu aniołów, 8:6 (14; 15:1.6.7.8; 17:1; 21:9).
 14. 7 znaków, 12:1.3; 13:13.14; 15:1; 16:14; 19:20
 15. 7 głów, 7 diademów czerwonego Smoka, 12:3
 16. 7 głów Bestii wychodzącej z morza, 13:1; 17:3.7.17
 17. 7 aniołów, 14:6-20
 18. 7 plag, 15:1; 21:9
 19. 7 gór, 17:9
 20. 7 królów, 17:10
 21. 7 rzeczy, których już nie ma w rozdziałach 21-22 (21:1.4 [czterokrotnie]; 21:25; 22:3)
- E. Interpretacja tej księgi jest bardzo podatna na teologiczne uprzedzenia. Posiadane założenia wstępne kierują naszą interpretacją niejasnych szczegółów. Te założenia teologiczne funkcjonują na kilku poziomach
1. pochodzenie symboli
 - a. Nawiązania do Starego Testamentu
 - (1) Starotestamentowe tematy takie jak stworzenie, upadek, eksodus, przywrócenie Jerozolimy
 - (2) setki nawiązań (nie bezpośrednich cytatów) do proroków ST
 - b. międzytestamentalna literatura żydowska (1 Henocha, 2 Barucha, Wyroczenie sybillińskie, 2 Ezdrasza)
 - c. świat greko-rzymski pierwszego wieku n.e.
 - d. starożytne bliskowschodnie kosmologiczne opowieści o stworzeniu świata (szczególnie Ap 12)
 2. ramy czasowe księgi
 - a. pierwszy wiek
 - b. każdy wiek
 - c. ostatnie pokolenie
 3. ramy teologii systematycznej (zob. definicje na s. 14: "Historyczne teorie interpretacji", podpunkt C; dobre podsumowanie zawiera książka *Four Views on the Book of Revelation [Cztery spojrzenia na Apokalipsę]*, red. C. Marvin Pate)
 - a. preteryzm
 - b. historycyzm
 - c. futuryzm
 - d. idealizm
 4. teologiczne perspektywy na rozdział 20 (zob. tabelę na s. 193; pomocne podsumowania: (1) *The Meaning of the Millennium: Four Views [Znaczenie Milenium: Cztery perspektywy]*, red. Robert G. Clouse oraz *Three Views of the Millennium and Beyond [Trzy spojrzenia na Milenium i nie tylko]*, red. Darrell L. Bock)
 - a. amilenializm
 - b. postmilenializm
 - c. premilenializm
 - d. dyspensacyjny premilenializm
- Co powinien zrobić interpretator w obliczu rozbieżności hermeneutycznych (różnych podejść do interpretacji) oraz niewłaściwego dogmatyzmu (postawy zakładającej wszechwiedzę)?
1. Przyznajmy, że współcześni zachodni chrześcijanie nie rozumieją tego rodzaju literackiego i nie rozpoznają historycznych aluzji, które były bezpośrednio zrozumiałe dla wierzących w pierwszym wieku.
 2. Przyznajmy, że każde pokolenie chrześcijan włączało Apokalipsę w swoje własne okoliczności historyczne i że

do tej pory każde się myliło.

3. Najpierw czytamy Biblię, a potem systemy teologiczne. W przypadku każdej wizji/wyroczeni określimy kontekst literacki i w jednym zdaniu oznajmującym ujmijmy jej centralną prawdę. Będzie ona taka sama dla każdego pokolenia wierzących, a poszczególne detale mogą dotyczyć tylko pierwszego i/lub ostatniego pokolenia chrześcijan. Szczegóły mogą być istotne, ale ich wypełnienie objawi historia, a nie teologia.
 4. Pamiętajmy, że księga ta jest przede wszystkim słowem pociechy i zachęty do wierności wśród prześladowań wierzących przez niewierzących. Zaspokajanie ciekawości każdego pokolenia chrześcijan i przedstawienie szczegółowego planu wydarzeń w czasach ostatecznych nie jest zamysłem tej księgi.
 5. Można bezpiecznie stwierdzić, że upadłe ludzkie społeczeństwo znajduje się na kursie kolizyjnym z królestwem Bożym. Z początku będzie się wydawało, że świat wygrał (tak jak było to na Kalwarii), ale poczekajcie; Bóg jest suwerenny i ma władzę nad historią, życiem oraz śmiercią. Jego ludzie zwyciężają w Nim!
- F. Pomimo trudności i niejasności interpretacji księga ta ma swoje przesłanie i jest natchnionym słowem od Boga do Jego ludzi w każdej epoce. Warto włożyć potrzebny dodatkowy wysiłek w studiowanie tej wyjątkowej księgi. Jej strategiczne umiejscowienie w kanonie NT świadczy o jej kluczowym przesłaniu. W książce *The Expositor's Bible Commentary [Komentarz do interpretacji Biblii]* (tom 12) Alan Johnson stwierdza:
- "Rzeczywiście bardzo prawdopodobne jest, że z wyłączeniem Ewangelii Apokalipsa zawiera najgłębsze i najbardziej poruszające nauczanie na temat doktryny chrześcijańskiej i uczniostwa w całym Piśmie Świętym. Ani fanatyzm niektórych, którzy skupili się na prorocत्वach, a nie na Chrystusie, ani różnorodność perspektyw interpretacyjnych nie powinny nas zniechęcać do poszukiwania chrześcijańskiej prawdy w tej cudownej księdze" (s. 399).
- Pamiętajmy, że w rzeczywistości są to ostatnie słowa Jezusa do Jego Kościoła! Współczesny Kościół nie może ich ignorować ani umniejszać. Mają one przygotować wierzących na prześladowania i konflikty w świetle Bożej suwerenności (monoteizm), rzeczywistości złego (ograniczony dualizm), utrzymujących się skutków upadku (ludzki bunt) oraz Bożych obietnic odkupienia ludzkości (bezw warunkowe przymierze, zob. Rdz 3:15; 12:1-3; Wj 19:5-6; J 3:16; 2 Kor 5:21).

AUTOR

- A. Wewnętrzne dowody na autorstwo apostoła Jana
 1. Autor czterokrotnie wymienia swoje imię jako Jan (zob. 1:1.4.9; 22:8)
 2. Nazywa się też
 - a. sługą (zob. 1:1; 22:6)
 - b. bratem i współuczestnikiem w ucisku (zob. 1:9)
 - c. prorokiem (zob. 22:9), a swoją księgę - prorocत्वem (zob. 1:3; 22:7.10.18.19)
 3. Zna ST (nie posługuje się LXX, tylko Targumami) oraz okres wędrówki po pustyni, Przybytek oraz współczesne procedury synagogalne.
- B. Zewnętrzne dowody na autorstwo apostoła Jana u wczesnochrześcijańskich autorów
 1. Apostoł Jan, syn Zebedeusza
 - a. Justyn Męczennik (Rzym, 110-165 n.e.), *Dialog z Żydem Tryfonem* 81.4
 - b. Ireneusz (Lyon, 120-202 r. n.e.), *Przeciw herezjom* IV.14.2; 17.6; 21.3; V.16.1; 28.2; 30.3; 34.6; 35.2
 - c. Tertulian (Afryka Północna, 145-220 r. n.e.), *Przeciw Prakseaszowi* 27
 - d. Orygenes (Aleksandria, 181-252 r. n.e.)
 - (1) *O duszy* L:8:1
 - (2) *Przeciw Marcjonowi* II:5
 - (3) *Przeciw heretykom* III:14, 25
 - (4) *Przeciw Celsusowi* VI:6, 32; VIII:17
 - e. Kanon Muratoriego (Rzym, 180-200 r. n.e.)
 2. Inni kandydaci
 - a. Jan Marek – pierwsza wzmianka u Dionizego, biskupa Aleksandrii (247-264 r. n.e.), który zaprzeczył autorstwu apostoła Jana, ale nadal uważał tę księgę za kanoniczną. Jego konkluzja opierała się na słownictwie i stylu, a także na anonimowej naturze pozostałych pism Jana. Przekonał on Euzebiusza z Cezarei.
 - b. Jan Starszy” (Prezbiter) – na podstawie cytatu z Papiasza u Euzebiusza (*His. Eccl.* 3.39.1-7). Papiasz jednak w tym fragmencie prawdopodobnie zastosował ten tytuł do apostoła Jana, a nie stwierdził autorstwo innej osoby.
 - c. Jan Chrzyciel – (z późniejszymi dodatkami redakcyjnymi) sugestia J. Massyngberde Forda w komentarzu *Anchor Bible*, oparta głównie o nazwanie Jezusa „barankiem” przez Jana Chrzyciela.

Jedyna inna wzmianka o tym tytule występuje w Apokalipsie.

- C. Dionizy, biskup Aleksandrii (247-264 r. n.e.) i uczeń Orygenes, jak pierwszy wyraził wątpliwości (jego księga zaginęła, ale cytuje go Euzebiusz z Cezarei, który się z nim zgadzał) co do autorstwa apostoła Jana, dotyczące następujących kwestii
 1. Apostoł Jan nie nazywa się Janem w Ewangelii ani swoich listach, Apokalipsa jednak pochodzi od "Jana"
 2. Struktura Apokalipsy jest odmienna od Ewangelii i listów
 3. Słownictwo Apokalipsy różni się od słownictwa Ewangelii i listów
 4. Styl gramatyczny Apokalipsy jest gorszej jakości niż w Ewangelii i listach
- D. Prawdopodobnie najpoważniejszym współczesnym podważeniem autorstwa apostoła Jana jest książka R. H. Charlesa *Saint John [Święty Jan]*, tom I, s. xxxixff.
- E. Większość współczesnych uczonych odrzuca tradycyjne autorstwo wielu ksiąg NT. Dobrym przykładem tego trendu w związku z autorstwem Apokalipsy jest Raymond E. Brown, uznany katolicki uczony zajmujący się Janem. Wstępny tom serii komentarzy Anchor Bible Commentary stwierdza: "napisana przez żydowskiego chrześcijańskiego proroka imieniem Jan, który nie był ani Janem, synem Zebedeusza, ani autorem Ewangelii i Listów Jana" (s. 774).
- F. Autorstwo jest niepewne pod wieloma względami. Występują tu uderzające paralele z innymi pismami apostoła Jana, ale także uderzające różnice. Kluczem do zrozumienia tej księgi nie jest jej ludzki autor, tylko Boski! Autor uważał się za natchnionego proroka (zob. 1:3; 22:7.10.18.19).

DATA

- A. Niewątpliwie nierozzerwalnie wiąże się ona z autorstwem i perspektywą interpretacyjną (zob. Teorie historyczne, punkt C)
- B. Kilka możliwych dat
 1. Tradycyjna data powstania księgi wskazuje na rządy Domicjana (81-96 r. n.e.), ponieważ pasuje ona do wewnętrznych dowodów wskazujących na prześladowania
 - a. Ireneusz (cytowany przez Euzebiusza) w *Przeciw herezjom* 5.30.3. „Oglądaliśmy je (prześladowanie) nie tak dawno temu, prawie w naszym pokoleniu, pod koniec rządów Domicjana”
 - b. Klemens Aleksandryjski
 - c. Orygenes z Aleksandrii
 - d. Euzebiusz z Cezarei, *Historia kościelna* iii.23.1
 - e. Victorinus, *Apokalipsa* x.11
 - f. Hieronim
 2. Epifaniusz, pisarz z trzeciego wieku n.e., w dziele *Haer* 51.12, 32 stwierdza, że Jan napisał Apokalipsę po swoim uwolnieniu z wyspy Patmos, co miało miejsce za rządów Klaudiusza (41-54 n.e.).
 3. Inni zakładali, że miało to miejsce za rządów Nerona (54-68 n.e.) ze względu na:
 - a. oczywiste tło prześladowań związanych z kultem cesarza
 - b. *Cesarz Neron*, zapisane po hebrajsku, równa się liczbie Bestii, 666
 - c. Jeśli zwolennicy preteryzmu mają rację co do tego, że Apokalipsa Jana odnosi się do zniszczenia Jerozolimy, to żeby była ona prorocstwem, musiałaby zostać napisana przed rokiem 70 n.e.

ADRESACI

- A. Z 1:4 w oczywisty sposób wynika, że pierwotnymi adresatami było siedem kościołów w rzymskiej prowincji Azji. Autor zwraca się do nich w sposób zakładający drogę, którą miała do przebycia osoba doręczająca list.
- B. Przesłanie Apokalipsy w wyjątkowy sposób dotyczy wszystkich kościołów i wierzących doświadczających prześladowań ze strony upadłego światowego systemu.
- C. Jako kanoniczne zakończenie NT, księga ta jest przesłaniem spełnienia do wszystkich wierzących we wszystkich epokach.

POWÓD NAPISANIA

- A. Tłem historycznym były prześladowania spowodowane odebraniem lokalnym kościołom ochrony prawnej, jaką Rzym przyznał judaizmowi. Podział ten nastąpił formalnie w latach 70. I. wieku n.e., kiedy rabini z Jamni wprowadzili formułę przysięgi wymagającą od członków lokalnych synagog przekłęcia Jezusa z Nazaretu.
- B. Rzymskie dokumenty wskazują, że kult cesarza był źródłem poważnego konfliktu z kościołem od czasu rządów Nerona (54-68 n.e.) do Domicjana (81-96 n.e.). Nie ma jednak dokumentów świadczących o oficjalnych, obejmujących całe imperium prześladowaniach. Apokalipsa najwyraźniej odzwierciedlała wybujałe lokalne kultury cesarza we wschodnich prowincjach imperium rzymskiego (zob. „Biblical Archaeology Review” [„Przegląd archeologii biblijnej”] maj/czerwiec 1993, s. 29-37).

SKŁADNIA

- A. Grecki tekst zawiera wiele problemów gramatycznych.
- B. Ich możliwe przyczyny obejmują
 - 1. Aramejskie wzorce myślowe Jana
 - 2. Fakt, że nie miał on na wyspie Patmos skryby, który zapisywałby jego słowa.
 - 3. Przytłaczające wrażenie, jakie zrobiły na nim wizje.
 - 4. Celowo mają wywołać pewne wrażenie.
 - 5. Ten rodzaj literacki (apokalipsa) był wysoce metaforyczny.
- C. Podobne cechy gramatyczne znaleźć można w innych żydowskich pismach apokaliptycznych. Nie chodzi więc o to, że Apokalipsa napisana została w kiepskim stylu gramatycznym, tylko w ramach rodzaju literackiego o pewnych charakterystycznych cechach gramatycznych.

KANONICZNOŚĆ

- A. Z początku księga została odrzucona przez Kościół Wschodni; nie pojawia się w Peszicie (syryjskiej wersji z piątego wieku).
- B. Na początku czwartego wieku Euzebiusz, za Dionizym Aleksandryjskim, działającym pod koniec trzeciego wieku, stwierdził, że Apokalipsa nie została napisana przez apostoła Jana. Wymienił ją jako jedną ze „spornych” ksiąg, ale zawarł w swojej liście ksiąg kanonicznych (zob. *Historia kościelna* III.24.18; III.25.4; i III.39.6).
- C. Synod w Laodycei (ok. 360 r. n.e.) nie zawarł jej na liście ksiąg kanonicznych. Hieronim odrzucił ją jako księgę kanoniczną, ale synod w Kartaginie (397 r. n.e.) wciągnął ją do kanonu. Apokalipsa została uznana w wyniku kompromisu pomiędzy kościołami wschodnimi a zachodnimi, w wyniku którego zarówno List do Hebrajczyków, jak i Apokalipsa zostały przyjęte do kanonu NT.
- D. Należy mieć świadomość tego, że to, że Duch Święty kierował historycznym procesem powstawania chrześcijańskiego kanonu, jest założeniem, które przyjmujemy przez wiarę.
- E. Dwóch głównych teologów protestanckiej reformacji nie widziało dla tej księgi miejsca w chrześcijańskiej doktrynie
 - 1. Marcin Luter stwierdził, że nie jest ona ani prorocka, ani apostołska, zasadniczo odrzucając jej natchnienie.
 - 2. Jan Kalwin, który napisał komentarz do każdej księgi NT oprócz Apokalipsy, uznał ją przez to za nieważną.

HISTORYCZNE TEORIE INTERPRETACJI

- A. Księga ta jest niezwykle trudna w interpretacji; dogmatyzm jest więc niewłaściwy.
- B. Symbole zaczerpnięte są z:
 - 1. Starotestamentowych fragmentów apokaliptycznych u:
 - a. Daniela
 - b. Ezechiela
 - c. Zachariasza

- d. Izajasza
 2. międzytestamentalnej żydowskiej literatury apokaliptycznej
 3. greko-rzymskiego tła historycznego pierwszego wieku n.e. (szczególnie Ap 17)
 4. starożytnych bliskowschodnich mitologicznych opowieści o stworzeniu świata (szczególnie Ap 12)
- C. Ogólnie rzecz biorąc istnieją cztery ramy lub założenia interpretacyjne:
1. PRETERYZM - grupa ta postrzega tę księgę jako odnoszącą się przede wszystkim lub wyłącznie do kościołów w rzymskiej prowincji Azji w pierwszym wieku n.e. Wszystkie szczegóły i proroctwa wypełniły się w pierwszym wieku (zob. John L Bray, *Matthew 24 Fulfilled [Wypełnienie Mateusza 24]*).
 2. HISTORYCYZM - grupa ta postrzega tę księgę jako przegląd historii, głównie cywilizacji zachodniej, a w pewnym sensie także Kościoła Rzymskokatolickiego. Listy do siedmiu kościołów w rozdziale 2 i 3 często rozumiane są jako opis pewnych okresów czasu. Niektórzy twierdzą, że są one synchroniczne czasowo, inni natomiast, że następują po sobie w porządku chronologicznym.
 3. FUTURYZM - ta grupa uważa, że Apokalipsa odnosi się do wydarzeń bezpośrednio poprzedzających i następujących po *paruzji* (drugim przyjściu Chrystusa), które wypełnią się dosłownie i historycznie (zob. książkę *Progressive Dispensationalism [Progresywny dyspensacjonalizm]* Craiga A. Blaisinga i Darrella L. Bocka).
 4. IDEALIZM - grupa ta postrzega tę księgę jako w zupełności symboliczne przedstawienie walki pomiędzy dobrem a złem, pozbawione odniesień do historii (zob. Ray Summers, *Worthy Is the Lamb [Godzien jest Baranek]*; William Hendriksen, *More Than Conquerors [Więcej niż zwycięzcy]*).
- Każde z tych podejść ma trochę racji, nie biorą one jednak pod uwagę celowej wieloznaczności wybranego przez Jana rodzaju literackiego i obrazów. Problemem jest równowaga, a nie to, które ma rację.

ZAMYSL KSIĘGI

- A. Apokalipsa ma na celu ukazanie Bożej suwerenności w historii oraz obietnicy kulminacji wszystkiego w Nim. Wierni mają wytrwać w wierze i nadziei wśród prześladowań i agresji upadłego światowego systemu. Księga ta skupia się na prześladowaniach (związanych z kultem cesarza we wschodnich prowincjach) i wierności (potrzebnej w obliczu fałszywych nauczycieli i kulturowych kompromisów) chrześcijan w pierwszym oraz każdym wieku (zob. 2:10). Pamiętajmy, że prorocy mówili o przyszłości, aby dokonać reformy teraźniejszości. Apokalipsa mówi nie tylko o tym, jak się to skończy, ale także o tym, jak przebiega. W swoim artykule w *The Expositor's Bible Commentary [Komentarzu do interpretacji Biblii]*, tom I, zatytułowanym „The Eschatology of the Bible” [„Eschatologia Biblii”], Robert L. Sancy pisze:
- „biblijnym prorokom nie chodziło przede wszystkim o czas i chronologiczną kolejność przyszłych wydarzeń. Ważny był dla nich duchowy stan ich współczesnych, a wielkie eschatologiczne Boże nawiedzenie w celu osądzenia niesprawiedliwości i obdarzenia błogosławieństwem pobożnych wspomnianych było ze względu na swój etyczny wpływ na teraźniejszość” (s. 104).
- B. Ogólny zamysł księgi został trafnie podsumowany w krótkim wprowadzeniu do angielskich tłumaczeń Biblii TEV oraz NJB:
1. TEV, s. 1122, „Apokalipsa Jana została napisana w czasie, kiedy chrześcijanie byli prześladowani z powodu swojej wiary w Jezusa Chrystusa jako Pana. Głównym celem autora jest obdarzenie swoich czytelników nadzieją i zachętą, a także skłonienie ich, aby pozostali wierni w czasie cierpienia i prześladowań”.
 2. NJB, s. 1416, „Biblia podsumowana jest przesłaniem nadziei oraz bogatej symbolice tej księgi. Jest to wizja wybawienia od prób, które spotykają Bożych ludzi, oraz obietnica chwalebnej przyszłości. Przesłanie wyrażone jest za pomocą symboliki czerpiącej z całej Biblii, tak że każdy szczegół, zwierzęta, kolory i liczby, są sugestywne i pełne nawiązań dla czytelnika zaznajomionego ze ST. Czyni to tajemnicze i metaforyczne objawienie tego, co ma przyjść, poprzez naturalną symbolikę wielkich aktów uwielbienia oraz końcowej wizji mesjańskiego przepychu nowego Świętego Miasta wystarczająco jasnym. Tradycja takiego piśmiennictwa funkcjonowała w judaizmie od czasów Daniela. Miała ona umacniać Boży lud w prześladowaniach, zapewniając go o ostatecznym ocaleniu i zwycięstwie”.
- C. Kluczowym jest, aby interpretator nadał priorytet tematowi odkupienia.
1. Bóg dokonał indywidualnego, zbiorowego i kosmicznego zbawienia przez Chrystusa.
 2. Boże odkupienie jest zarówno duchowe, jak i fizyczne. Kościół jest zbawiony, ale nie jest bezpieczny! Pewnego dnia będzie bezpieczny.
 3. Bóg nadal kocha upadłą, buntowniczą, egocentryczną ludzkość. Boży gniew w pieczęciach i trąbach służy odkupieniu (zob. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11; 21:6b-7; 22:17).

4. Bóg odnawia nie tylko upadłą ludzkość, ale także upadłe stworzenie (zob. Rz 8:18-25). Zło zostanie oczyszczone - na każdym poziomie.
Podejmowane przez Boga nieustanne próby dotarcia z ewangelią do zgubionej ludzkości podkreślają Jego łaskę. Czasze sądu są skutkiem upartego zła, a nie braku miłości ze strony Boga. Bóg osądza i oddziela zło tylko wtedy, kiedy wielokrotnie odmawia ono nawrócenia. Księga ta na wiele sposobów usprawiedliwia Boży sąd nad upadłą, nie chcącą się z nim pogodzić ludzkością. Kończy ją ewangeliczne zaproszenie (zob. 22:17).

D. Apokalipsy nie można postrzegać jako chronologicznej tabeli wydarzeń, czasu i sposobu, na jaki nastąpi drugie przyjście Chrystusa. Często interpretowano ją jako "klucz" do historii Zachodu (siedem kościołów jako siedem epok). Każde pokolenie wtlaczało swoją historię w apokaliptyczne symbole i do tej pory każde się myliło.

Szczegóły tych proroctw będą dużo bardziej oczywiste dla ostatniego pokolenia wierzących, którzy będą cierpieli pod rządami Antychrysta. Dosłowna interpretacja sprawiła, że niektórzy ignorowali tę księgę (Kalwin), inni umniejszali jej znaczenie (Luter: "ani apostołska, ani prorocza"), inni natomiast je wyolbrzymiali (milenialści).

KLUCZE DO INTERPRETACJI BOBA

A. Musimy brać pod uwagę aspekt starotestamentowy:

1. Starotestamentowy rodzaj literacki, którym jest apokalipsa, jest wysoce symboliczny.
2. Ze ST pochodzą bardzo liczne nawiązania (niektórzy szacują, że 275 ze wszystkich 404 wersetów zawiera nawiązania do tekstów ST); znaczenie tych symboli zostało poddane ponownej interpretacji w świetle rzymskich realiów pierwszego wieku n.e.
3. Prorockie przepowiednie za pomocą aktualnych wydarzeń wskazują na wydarzenia eschatologiczne. Często historyczne wypełnianie się tych proroctw w pierwszym wieku wskazuje na ich ostateczne historyczne wypełnienie.

B. Ogólna struktura księgi pomaga nam dostrzec zamysł autora:

1. Pieczęcie, trąby i czasie dotyczą zasadniczo tego samego okresu czasu (rozdziały 6-16). Apokalipsa jest dramatem rozwijającym się w kolejnych aktach.
2. Możliwe, że rozdziały 17-19 są paralełą rozdziałów 20-22. Niektóre części rozdziału 19 (tj. 19:11-21) są powtórzone w 20:7-10.
3. Zobacz siedem całości literackich w Uwagach wstępnych, punkt C.

C. W każdej interpretacji tej księgi musi być brany pod uwagę kontekst historyczny:

1. Istnienie kultu cesarza
2. Lokalne prześladowania we wschodnich prowincjach
3. Biblia nie może mieć na myśli czegoś, czego nigdy nie miała na myśli. Interpretacja Apokalipsy powinna najpierw odnosić się do czasów Jana. Może ona mieć więcej wypełnień lub zastosowań, muszą one jednak być umocowane w pierwszym wieku.

D. Znaczenie pewnych zagadkowych sformułowań zostało utracone w naszych okolicznościach kulturowych, lingwistycznych i egzystencjalnych. Być może same wydarzenia czasów ostatecznych rzucą światło na właściwą interpretację tych symboli. Należy się wystrzegać zwracania zbyt dużej uwagi na każdy szczegół tego apokaliptycznego dramatu. Współcześni interpretatorzy powinni poszukiwać najważniejszej prawdy stojącej za każdą z tych wizji.

E. Oto podsumowanie kluczowych elementów interpretacyjnych:

1. Historyczne korzenie symboli
 - a. Tematy i nawiązania do ST
 - b. Mitologia starożytnego Bliskiego Wschodu
 - c. Międzytestamentalna literatura apokaliptyczna
 - d. Świat greko-rzymski w pierwszym wieku
2. Sposób definiowania stosowanych symboli przez autora
 - a. Rozmowy z anielskimi przewodnikami
 - b. Hymn niebiańskich chórów
 - c. Wyjaśnienie znaczenia przez samego autora
3. Struktura księgi (dramatyczny paralelizm)

F. Dalsza pomoc

1. Moich dwóch ulubionych komentatorów Apokalipsy to George Eldon Ladd i Alan F. Johnson. Nie

zgadzają się oni ze sobą. Pomiędzy pobożnymi, wykształconymi i uczciwymi uczonymi występuje tak wiele różnic zdań, że warto uprzedzić o tym czytelnika. Zacytuję tu Alana Johnsona, autora *Commentary on Revelation [Komentarza do Apokalipsy]* wydanego przez Zondervan:

„W świetle posługiwania się bogatą symboliką i wizjami od 4:1 do końca Apokalipsy oraz pytania, jak materiał ten odnosi się do rozdziałów 1-3, nie jest czymś zaskakującym, że komentatorzy wykazują znaczne różnicę w swoim podejściu do tych rozdziałów. Jeden problem dotyczy interpretacji: *Co* oznaczają te symbole i wizje? Inny wiąże się z chronologią: *Kiedy* mają miejsce te wydarzenia? Co więcej, czy Jan interpretuje swoje liczne starotestamentowe obrazy w ścisłej zgodności z ich źródłami w ST, czy dokonuje ich swobodnej reinterpretacji? Co jest symboliczne, a co dosłowne? Odpowiedzi na takie pytania określą podejście interpretatora. Ponieważ nie ma dogmatycznych odpowiedzi na wiele z tych zagadnień, potrzebna jest tolerancja dla różnych podejść, w nadziei, że Duch może posłużyć się dyskusją osób o otwartych umysłach, aby poprowadzić nas głębiej w kierunku zrozumienia znaczenia Apokalipsy” (s. 69).

2. Jako ogólne wprowadzenie do związku Apokalipsy ze ST polecam książki Johna P. Milтона *Prophecy Interpreted [Interpretacja prorocत्व]* oraz Johna Brighta *The Authority of the Old Testament [Autorytet Starego Testamentu]*. Pomocnym omówieniem związku Apokalipsy z Pawłem jest książka Jamesa S. Stewarta *A Man In Christ [Człowiek w Chrystusie]*.

PIERWSZY CYKL CZYTANÍ (zob. s. ix)

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj całą księgę za jednym razem. Wyraź temat całej księgi własnymi słowami.

1. Określ temat całej księgi.
2. Określ gatunek literacki.

DRUGI CYKL CZYTANÍ (zob. s. ix)

To jest przewodnik do poznania Biblii, co oznacza, że ty sam jesteś odpowiedzialny za własną jej interpretację. Każdy z nas postępuje według światła, jakie sam posiada. Najważniejszy w procesie interpretacji jesteś ty, Biblia i Duch Święty. Nie możesz zrzucić tej odpowiedzialności na komentatora.

Przeczytaj całą księgę za jednym razem. Określ główne tematy księgi i opisz każdy z nich jednym zdaniem.

1. Temat pierwszej całości literackiej
2. Temat drugiej całości literackiej
3. Temat trzeciej całości literackiej
4. Itd.